

EUGLENA

PB-PP1B-37037
BELGIE(N) - BELGIQUE

JAAR 44
GANG 11
NR. 2

Afgiftekantoor GENT X • P 602287 • ISSN 0772-7895 • V.U.: Veerle Cannoot, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent

WINTER 2023

DRIEMAANDELIJKS NATIONAAL TIJDSCHRIFT VAN JNM

JNM

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

EUGLENA

WINTER 2023

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

JNM, de Jeugdbond voor Natuur en Milieu, is een jeugdbeweging voor iedereen tussen 7 en 26 jaar die zich goed voelt in de natuur en zijn schouders niet ophaalt voor het milieu. Samen trekken we het hele jaar door de mooiste natuurgebieden in en laten we ons betoveren door de zotste waarnemingen. We nemen zelf een zaag of schop in de hand en maken ruimte voor natuur. Bovendien gaan we op een duurzame en milieuvriendelijke manier door het leven en proberen we anderen daar ook warm voor te maken. En tijdens de zomermaanden? Dan kan je tijdens één van onze veertig zomerkampen in binnen- en buitenland dagenlang genieten met vrienden in de natuur. Kom zelf op ontdekking bij één van onze vijftig afdelingen in Vlaanderen en Brussel.

LID WORDEN EN BLIJVEN

We vinden het belangrijk dat iedereen met interesse voor natuur en milieu bij JNM terecht kan. Daarom kan je kiezen uit drie verschillende lidgeldtarieven. Het standaardtarief is 26 euro. Als je JNM wat meer wil steunen, kan je kiezen voor het verhoogd tarief van 32,5 euro. Als je het financieel moeilijker hebt, dan kies je het verlaagd tarief van 5 euro. Voor steunleden is het standaardtarief 30 euro. Er is ook een verlaagd tarief van 24 euro (je krijgt ook een abonnement op Euglena). Voor instellingen, bibliotheken, scholen... kan je lid worden voor 40 euro (je krijgt een abonnement op Euglena + Kikker).

CONTACTEER ONS

Op lokaal niveau zetten honderden vrijwilligers zich in om JNM'ers van 40 afdelingen uren leesplezier te bezorgen. Vul je gemeente in bovenaan op jnm.be en je komt terecht op de contactpagina van jouw afdeling.

DE EUGLENA

Euglena is het driemaandelijkse nationale tijdschrift van JNM. De artikelen en foto's worden gemaakt door onze vrijwilligers. Dank aan alle schrijvers en fotografen! Vragen? Inzendingen? Eén adres: euglena@jnm.be!

Werkten mee aan dit nummer: Raf Vanisterbecq, Simon Vandepitte, Florian Van Hecke, Robbe Cool, Viktor Depoortere, Hannelore Sidikki, Roos Van Elsen, Oliver Mechthold, Chiara Jacobs, Marie Decreton, Murlyel Maes, Lore Bonte

Vormgeving en illustraties: Thea Decoster

Coverfoto: Thea Decoster

INHOUDSTAFEL

3 Voorwoord van een bovo

NATUURSTUDIE

5 Invasie vanuit het zuiden

8 Wir spotten das!

15 Waarnemingstelex

19 Schapengras en de productiviteit door biodiversiteit

20 Orka aangespoeld bij Koksijde

22 Een topdag op twitchweekendje

NATUURBEHEER

25 De Tirfor

30 Filmreview: 'An Afternoon on the Pasture with the Shepherd László Sáfián'

MILIEU

34 Waarom schrijven grote multinationals een open brief met klimaateisen aan de COP?

JNM NATIONAAL

36 Nationaal kort

39 Startschot voor de nieuwe beleidsnota

40 JNM en de verkiezingen

41 Natuurstudiecongres en Natuurstudie cursus - aankondiging

NOG MEER LEUKS

42 De enige weg voorwaarts - opiniestuk

44 Nee! En nu? Over grenzen en grenzen bewaken

47 Doemamee!

48 Automatisch stabiel beeld door je verrekijker

50 Diversiteitsdag

VOORWOORD VAN EEN BOVO

In dit jubileumjaar hebben we veel aandacht geschonken aan de illustere geschiedenis van onze jeugdbond. Bladerend door het jubileumboek of door de prachtige feest-Euglena van afgelopen herfst, of luisterend naar de verhalen van oude sokken krijg ik bijna spijt dat ik de tijden van weleer niet heb meegemaakt. De tijden van pionieren in het natuurbeheer op de Sint-Pietersberg, de tijden van vluchten voor de politie in de Alpen, de tijden van verspreidingsatlassen en determinatietabellen publiceren. Begrijp me niet verkeerd, ik vind JNM ook de dag van vandaag een fantastische jeugdbeweging en doorheen de jaren is er heel veel ten goede veranderd. Het is gewoon een feit dat JNM op inhoudelijk vlak minder hardcore is dan vroeger. En als je het jubileumboek leest, dan zal je merken dat er nog ontzettend veel meer is veranderd. Vervlogen tijden waar wij nooit een beeld van zullen hebben. Of toch?

Onlangs rinkelde tijdens een vergadering de telefoon van het Bondssecretariaat. Het was iemand van de NJN, de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. Ter herinnering:

JNM is ontstaan uit de fusie tussen de Wielewaaljongeren en de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie, die op zijn beurt ontstaan is als Belgische tak van de NJN. Onze interne structuur en ook wel onze cultuur hebben we voor een belangrijk deel van de BJN en dus indirect van de NJN geërfd. Oude sok, congres, bondstop, convo... het zijn allemaal termen die ook in de Nederlandse jeugdbond bestaan. De reden waarom de NJN die dag belde, is omdat er stemmen opgaan om het NJN-congres, dat nu plaatsvindt tussen kerst en nieuw, te verplaatsen naar de zomervakantie, een beslissing die wij al in 2007 maakten. De NJN-vertegenwoordiger was benieuwd naar waarom wij destijds die hervorming hadden doorgevoerd, wat de voordelen zijn en wat wij zouden adviseren. We palaverden wat over de interne structuur van onze beider jeugdbonden en ik werd er heel blij van.

De reden waarom ik zo verheugd ben om van de NJN te horen, is omdat ik zelf al enige ervaring met onze noorderburen heb. Toen ik nog maar net in het HoofdBestuur zat, ging ik twee keer op kamp met de Fossielenwerkgroep van de NJN. Dat waren onvergetelijke ervaringen die me ook over JNM veel hebben geleerd. De NJN is immers een beetje een levend JNM-museum, een integrale flashback naar hoe JNM er moet hebben uitgezien in pakweg de jaren '90. Een ideale case study om na te gaan of JNM vroeger echt zo veel beter was. Ze hanteren het vrije jeugdbondsprincipe, naast natuurstudie de gemeenschappelijke ziel van NJN en JNM, nog vrij letterlijk. Basisdemocratie, een horizontale hiërarchie, volledige onafhankelijkheid van politieke en verzuilde organisaties en alle beslissingsrecht bij vrijwilligers. Het zijn waarden die JNM (en ikzelf) nog steeds hoog in het vaandel dragen. Maar bij de NJN betekent dat: geen personeel, niet echt een Bondssec en ook niet echt subsidies. Qua financiële en praktische organisatie lopen ze

dan ook jaren, eigenlijk decennia achter op ons. De skere toestanden van op mijn NJN-zomerkamp had ik nog nooit gezien. De deelnemers betalen veel meer inschrijvingsgeld voor hun kampen dan wij, maar de bond houdt veel geld achter, waardoor de kampen met een extreem laag budget moeten rondkomen. Koken gebeurt met petroleum. Ze koken vegetarisch, maar eerder om budgettaire redenen dan uit overtuiging. Choco, pindakaas en confituur zijn het enige broodbeleg, al moeten we na drie dagen de bestellingen bij de bakker annuleren omdat het geld op is. Kampdeelnemers trekken massaal naar supermarkten en fastfoodrestaurants om voldoende eten voor zichzelf te kunnen kopen. De grote tent heeft een enorm gat in het dakzeil. En het gaat verder dan de kampen alleen. De NJN heeft nog maar zo'n 600 leden over in heel Nederland, verspreid over acht afdelingen waarvan er weinig heel actief zijn. En zit het inhoudelijk dan zo veel beter? Binnen de Fossielenwerkgroep - 'Feestwerkgroep' is toch ook FWG - waar ik mee optrok alvast niet. Ik geloof wel dat deze werkgroep een geval apart is en dat de inhoudelijke expertise in andere werkgroepen hoger is. Het feit dat ze nog een aparte Zoogdieren-, Vogel-, Kustwerkgroep enzovoort hebben, zegt natuurlijk ook al iets. Maar de NJN kampt wel met dezelfde trend als wij dat de inhoudelijke kennis en aandacht voor natuurstudie dalen.

Begrijp me niet verkeerd: ik ben groot fan van de NJN, het is een bond vol superleuke mensen en ondanks - of misschien net dankzij - de cultuurshock was mijn zomerkamp met de NJN het leukste kamp uit mijn JNM-carrière. Maar de conclusie van mijn excursies naar het verleden van JNM: was vroeger alles beter? Goh. De inhoudelijke expertise was vroeger sterker, dat zeker. Maar pedagogisch, praktisch en financieel is het er, denk ik, alleen maar op vooruitgegaan. JNM blijft dus gewoon een prachtige organisatie vol prachtige mensen die meer dan de moeite waard is om je voor in te zetten. Doen we er nog eens veertig jaar bij?

NATUURSTUDIE

INVASIE VANUIT HET ZUIDEN

DOOR Florian Van Hecke

Als deze titel je de kriebels geeft, geen schrik! Er komt geen echte invasie, hoor! Maar nu heb ik toch mooi je aandacht. Wat bedoel ik nu met deze 'invasie'? Wel, dankzij de klimaatverandering (en vooral opwarming bij ons) komen meer en meer nieuwe soorten ons land binnen via het zuiden. Deze 'invasie' is al enkele jaren bezig en er zijn steeds vaker soorten die hun weg naar ons gezellige Belgenland vinden. Veel van deze soorten zijn erg mooi of interessant. Elk nadeel heb zijn voordeel, zei een bekende Nederlander ooit.

Om te begrijpen waarom deze soorten zo geïnteresseerd zijn om naar het Noorden te trekken, moet je weten dat elke soort een ideale 'range' kent van temperaturen waarin hij zich in zijn nopjes voelt. Voor veel soorten wordt het normaal gezien te koud bij ons (vooral in de winter), maar door de klimaatverandering wordt het klimaat hier veel milder en vriest het nog maar weinig. Hierdoor kunnen zuidelijke soorten (we noemen dit ook wel 'exoten') hier nu wel overwinteren en in aantal toenemen. Vooral voor geleedpotigen (insecten, spinnen en co) versnelt de ontwikkeling van eitjes en larven door stijgende temperaturen. Het klimaat wordt hier dus meer geschikt voor deze soorten en er vormen zich populaties die zichzelf in stand kunnen houden. Deze soorten konden voorheen misschien eens toevallig opduiken in België maar zouden hier nooit overwinteren en een 'nestje' beginnen. Dankzij de opwarming van ons klimaat kan dat dus wel. We noemen deze soort dan een 'gevestigde' of 'ingeburgerde' soort. Hieronder krijg je een overzicht van enkele interessante nieuwe soorten.

MEELIFTEN OP DE TREIN

Is er een dierengroep is die van warmte houdt, dan zijn het wel de reptielen. Nu is het vandaag de dag in België nog niet echt een klimaat waarvan je denkt dat er hier slangen en hagedissen zouden moeten zitten, maar dan ben je mis! België telt vier soorten hagedissen: de levenbarende hagedis, de zandhagedis, de muurhagedis en de hazelworm, en vier slangensoorten; de ringslang, adder,

gladde slang en chinese pracht slang. Ja, je hebt ook nog (exotische) schildpadden, maar die zijn saai (boel). Vooral de muurhagedis en chinese pracht slang zijn een interessant verhaal.

Muurhagedis

De muurhagedis komt al langer in ons land voor, maar België is zowat het meest noordelijke plekje waar dit beestje zich waagt in Europa. Reptielen houden dus van veel warmte. Waar wordt het erg warm in de zon? Op rotsen en stenen (voel in de zomer maar eens aan het oppervlak van een rots in de volle zon,

maar op eigen risico!). Dus reptielen voelen zich hier erg in hun sas. Je vindt de muurhagedis in Wallonië dus vaak zonnend op grote rotsen of bij steengruis. In Vlaanderen zijn grote rotspartijen al wat moeilijker te vinden. Je zou dus denken dat de muurhagedis wegblijft uit Vlaanderen. MIS! Er zijn namelijk veel plaatsen in Vlaanderen vol kiezelstenen, de spoorwegen. Deze kiezels dienen om de sporen te stabiliseren en vlak te houden en zorgen voor een perfecte laag die tegen weer en

wind kan. Maar genoeg technische praat. De muurhagedis verspreidt zich

dus door heel Vlaanderen door simpelweg onze sporen te volgen (en misschien zelfs mee te liften op een treinwagon, zonder ticket weliswaar). Blijkbaar hindert het geluid van een trein van 1000 ton die enkele centimeters boven hun hoofd dendert hen niet (misschien zijn ze allemaal doof geworden). Tegenwoordig kan je er erg veel vinden in bijna elk station of langs de spoorwegen. In Gent is er zelfs een muurhagedis-hotel gebouwd om deze coole beestjes onderdak te geven!

Chinese pracht slang

België telt sinds 10 jaar een vierde soort slang: de chinese pracht slang (ondersoort van de Taiwanese rattenslang). Zoals de naam zegt, komt deze soort van ver. Hoe is ze dan in België geraakt? Wel, het is een mooie soort die veel slangenliefhebbers graag in hun terrarium steken. Nu moet er iemand dit beest beu gezien zijn en dan maar ergens gedumpt hebben, namelijk in de buurt van het station van Hasselt (die Limburgers toch he). Sindsdien heeft deze soort het niet slecht gedaan en nu is er al sprake van een gezonde populatie

in België. Deze soort weggrijpen uit België is niet makkelijk. Ze houdt zich net als de muurhagedis op rond de spoorwegen (vooral de goten tussen de sporen) en is daardoor moeilijk te vinden (of te vangen). Op zich geeft deze soort niet veel overlast, dus zo erg is dat nu niet.

AL VLIEND NAAR DE NOORDERZON

De soorten die het makkelijkst de klimaatverandering volgen en zich naar het noorden verspreiden zijn natuurlijk onze gevleugelde vrienden.

Bijeneter

Deze prachtige vogel lijkt misschien te exotisch om in België voor te komen, maar de laatste jaren zijn er steeds vaker meldingen van deze soort. Dit jaar was er zelfs een koppeltje dat aan het Albertkanaal in Wommelgem een nestje gebouwd heeft! Ze hebben nood aan steile zandhellingen, dus industrieterreinen en zandgroeven zijn ideaal voor deze vogel. Hierin graven ze een tunnel voor hun nest. Bijeneters zijn zeer behendige vliegers die insecten - vooral bijen en wespen - uit de lucht plukken (zoals zwaluwen).

Hop

Nee, het gaat hier niet over die geweldige plant waar al dat lekkere bier vandaan komt... (hoewel je hier ook veel leuks over kan schrijven). De hop is een middelgrote vogel - zo groot als een merel - met een lange kromme snavel. Deze soort komt van het middellandse zeegebied, en heeft de laatste jaren al enkele keren gebroed in België (onlangs nog in het Hageven bij Pelt). Net als de

© Karel Van Rompaey

© Pierre Dalous, CC BY-SA 3.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>>, via Wikimedia Commons

bijeneter is het een erg mooie vogel met zijn rosse kleur, zwart-witte vleugels en grote kuif. Deze kuif zet hij recht als hij opgewonden is (bijvoorbeeld als hij een dikke worm of krekkel gevonden heeft, zijn favoriete eten). Je kan zijn roep van ver horen: een diep "poe-poe-poe"; ik vergelijk het altijd met een panfluit. Fun fact: als de hop zich bedreigd voelt in zijn nest dan sproeit hij de belager onder met een stinkend goedje (eigen schuld!).

Vale vleermuis

Ook bij deze gevleugelde zoogdieren zijn er soorten die een voordeel hebben bij de klimaatopwarming in onze streken. De vale vleermuis is een erg grote vleermuis (spanwijdte tot 45 cm). Hij houdt van warmte en komt voor in heel Europa maar niet veel noordelijker dan ons land. In België heeft hij dan ook de voorkeur aan steden, aangezien het hier

© Thomas Bresson, <<https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>> via flickr, cropped

het warmst is. Een zot weetje over deze soort: de vale vleermuis jaagt vooral op loopkevers; hij vliegt zeer laag en plukt ze zo van de grond! In België vind je deze soort maar op weinig plaatsen, maar dicht bij de Sint-Pietersberg zit er een kolonie van zo'n 60 dieren!

Scheefbloemwitje

Sinds 2016 is deze soort in België gevonden. Ze komt van Centraal- en Zuid-Europa. Opvallend is deze vlinder niet, hij lijkt op andere witjes (vb. het 'saaie' koolwitje) met zijn geelwitte vleugels met zwarte vlekken. Deze soort verspreidt zich snel noordwaarts; tot 25 kilometer per generatie! De naam scheefbloemwitje komt van de waardplant: de scheefbloem (maar de vlinders zitten ook wel graag op lavendel, voor al die zoete nectar, jammiel!).

Witpuntoeverlibel

Bij deze lijst van gevleugelde dieren mag er toch geen libel ontbreken. Deze soort werd in augustus 2016 (een goed jaar precies voor

nieuwe Belgische soorten) voor het eerst gezien bij Rochefort (bekend om zijn mooie natuur en lekker bier). Het is daarmee de 72ste libellensoort van België. Daarna was het slechts een kwestie van tijd voor deze soort Vlaanderen zou bereiken. Later die maand vloog hij al rond in Limburg. En dan, op de gezegende dag van 20 juni 2021, werd hij gezien door enkele NWC'ers in de Gentbrugse Meersen! Deze soort houdt van warmte, hij verkiest namelijk ondiepe poelen die snel opwarmen als habitat en profiteert dus ten volle van de klimaatopwarming.

ENKELE MINDER 'SCHATTIGE' SOORTEN

Valse wolfspin

Ook veel geleedpotigen profiteren van de klimaat opwarming om zich te verspreiden, zo is de valse wolfspin sinds enkele jaren in ons land te vinden. Ze dankt haar naam aan het feit dat het geen echte wolfspin is, maar er wel erg hard op lijkt (ze heeft geen vals karakter ofzo). Ze is een grote spinnensoort uit het middellandse zeegebied, en je vindt ze in België vooral in steden (waar het warmer is dan op het platteland). Zelf vond ik deze soort bij de vuilnisbakken van een vriend in Gent (vraag me niet hoe), dus erg kieskeurig zijn ze niet :-P

Vlae wolfspin © Sanjay Acharya, CC BY-SA 3.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>>, via Wikimedia Common

Wespspin

Een andere soort spin die vroeger niet in België voorkwam is de wespspin. Ook deze soort is oorspronkelijk van de 'mediterrane' en profiteert van de alsmaar zachtere winters en het hete zomers in België. Deze soort is eigenlijk heel interessant. Ze is enorm groot (als je dat leuk vindt tenminste, ik kan dat wel appreciëren, zonder

spinnenfobie) en erg mooi gekleurd, met prachtige geel-zwarte strepen. Verder is het vrouwtje bij deze soort extreem groot vergeleken met het mannetje (we noemen dit 'sexueel dimorfisme': di = twee, morf = vorm). Het mannetje verliest bij elke paring één van zijn pedipalpen (soort van penis van spinnen) die hij in het vrouwtje laat zitten na paring (zo verzekert hij dat hij de vader is van de kleintjes), dus hij kan maar twee keer wat 'sexy-time' beleven in zijn leven (nogal weinig hé). Als hij geluk heeft tenminste, want bijna altijd eet het vrouwtje het mannetje op na de daad.

Bij de spinnen zijn de vrouwtjes de baas! De wespspin heeft een wielweb met een kruispatroon erin geweven. Op deze manier zorgt ze dat vogels of andere grote dieren het web niet kapotmaken. Insecten worden net aangetrokken door dit patroon! Een erg ingenieus systeem!

SPECIALISTEN VERSUS GENERALISTEN OF: WAT BRENGT DE TOEKOMST?

Natuurlijk is het niet allemaal goed nieuws. Doordat het klimaat opwarmt, wordt het leven hier voor sommige soorten (letterlijk) te heet onder de voeten. Zo zouden 26 Belgische plantensoorten in de toekomst zelfs volledig verdwijnen door onvoldoende geschikte habitat. Een voorbeeld hiervan is de groene nachtorchis die tegen 2100 niet meer in Vlaanderen zal voorkomen. De beuk kan bijvoorbeeld ook niet goed tegen droogtes en zou dus kunnen verdwijnen. Andere koudeminnende soorten (dit wil zeggen, houden niet van te warme jaren) zijn tapuiten, grutto en de meeste vissoorten. In landen met gebergtes verdwijnen veel alpiene soorten die hun leefgebied elk jaar zien krimpen en alsmaar hoger de bergen in trekken.

Nu kan je denken, geen probleem dat deze soorten verdwijnen uit België, want er komen toch nieuwe soorten bij vanuit het zuiden? Het probleem is echter dat de soorten die we verliezen vaak specialisten zijn, die slechts in meer zeldzame habitats voorkomen. De soorten die hen vervangen zijn vaak generalisten die een groot verspreidingsgebied (ze komen bijna overal voor) hebben en minder streng zijn voor hun leefgebied. Zo krijg je minder lokale zeldzamere soorten en op deze manier daalt de biodiversiteit. Ook toont onderzoek aan dat specialisten waardevoller zijn voor hun ecosysteem dan generalisten. Specialisten hebben namelijk na lange tijd van co-evolutie met andere soorten een ideale balans gevonden om mooi in harmonie samen te leven. Het is dus zeer belangrijk om deze specialist-soorten te beschermen en in stand te houden!

WIR SPOTTEN DAS!

DOOR Simon Vandepitte

Begin September trok de natuurstudie-werkgroep naar de Duits-Oostenrijkse grens om de natuurpracht van het Karwendelgebergte van dichterbij te gaan bekijken. Het werd een kamp met heroïsch regenweer, zeldzame soorten en Apfelstrüdel. In dit reisverslag kom je te weten dat trekkampen niet enkel rond verzuurde benen draaien en Oostenrijkers verrassend vriendelijke mensen kunnen zijn!

DAG 1: DE MEESTE TREINREIZEN ZONDER VERTRAGING ZIJN BEDROG...

De wekker gaat met-nu-al-Duitse stiptheid véél te vroeg. Terwijl normale stervelingen nog slapen, staan wij, 10 JNM'ers, klaar om de trein te nemen. Bij het instappen krijgen we meteen 5 kilo voedsel. 5 kilo per persoon, voor 10 dagen. Dat betekent dat de

droge crackers die je nu met moeite binnenspeelt, binnen 2 dagen haute cuisine zijn. Ook herinnert 5 kilo extra weer aan de eeuwige vloek van trektochten: neem een absoluut minimum aan kleren mee, zelfs het minimum zal vlug te veel voelen en te veel zijn.

De enthousiaste regenval in Duitsland zette de sporen op het laatste traject onder water. Na een calvarietocht komen we meer dan twaalf uur later aan in Garmisch-Partenkirchen. Het wandelen kan beginnen. De regen valt mee, maar de bergen zitten grotendeels in de wolken. De beloofde Zugspitze krijgen we niet te zien.

In de bergen komen we de eerste Alpensoortjes tegen. Herfsttijloos in de wegberm, vegetatief dat wel, maar in België moet je daarvoor naar de Kalkstreek. Het toont aan dat er in dit deel van de Alpen flink wat kalk in de bodem zit*. We zien verder

wat gentianen in de wegberm, het grijsgrauwe regenweer zorgt er wel voor dat de bloemen gesloten blijven. Ook dit is een indicatie van een flinke portie kalk in de bodem. Het belooft veel goeds voor de komende dagen. Intussen begint het pijpenstelen te gieten en zetten we na een moordende klim onze tentjes in allerijl op.

* De Karwendel maakt deel uit van de Noordelijke Kalkalpen dat zich over een lengte van zo'n 600 kilometer uitstrekt en het meest noordelijke gedeelte van de Alpen in Oostenrijk vormt. Ten zuiden heb je de Centrale Alpen, met minder kalkhoudende gesteenten, maar meer metamorfe gesteenten zoals graniet. Dit is ook het hoogste deel van de Oostenrijkse Alpen. In Zuid-Tirol vind je weer meer kalkhoudende gesteenten. Hier spreken we dan over de Zuidelijke-Kalkalpen waartoe de immer bekende Dolomieten behoren. De Karwendel heeft niet voor niets wat weg van zijn bekendere broertje in het zuiden.

DAG 2: ALLEEN MAAR NATTE ONDERBROEKEN OF ALLEEN MAAR NATTE SOKKEN

Met dit dilemma kruipen we bij het krieken van de dag verkleumd uit onze tent. De regen nam enkele tenten te grazen en wie droge kleren heeft, is koning. Hongerig kijken we toe hoe het ontbijt (havermout met appels) gemaakt wordt. Cyr maakt ons er attent op dat we door moeten doen, maar een leger loopt op zijn maag, dus na wat protest blijven we langer plakken. Terwijl iedereen blij is met het ontbijt - althans dat dachten we - weerklinkt plots 'Ik haat appels!'. Daar staat Tijl, gewapend met niets minder dan een roze paraplu gevonden op de bus en een strak T-shirt waar zijn spierballen prominent in naar voren komen. Hij spuwt de haver met appel uit. Verbaasd vraagt Cyr "Waar is je trui?". "Heb ik niet" zegt Tijl al lachend. Voorwaarts zei Tijl, en zo geschiedde.

Gestaag klimmen we verder de berg op. We hopen om in de vallei achter de bergpas onze tentjes te kunnen opzetten. Het abominabele weer doet ons twijfelen. Een telefoontje naar de berghut op de bergpas drukt sommigen met de neus op de feiten: 10 cm sneeuw sinds afgelopen nacht.

We wandelen naar het volgende dorp en nemen de trein naar Scharnitz, een Oostenrijks grensdorpje, waar we op de camping al onze natte spullen gaan kunnen drogen. Bewegen betekent warmte, dus stomen we verder. Het snelle wandeltempo en absolute kutweer zorgen ervoor dat we qua natuurstudie op onze honger blijven zitten. Hier en daar fleurt een vermoedelijke Duitse Gentiaan (*Gentianella germanica*) de wegberm op. Regenweer betekent plantenweer dus blijven we daarop focussen. Je moet haast blind zijn om naast Parnassia (*Parnassia palustris*) te kijken, weer een kalkminnende plant, met als extraatje dat het van vochtige bodems houdt. Je komt deze soort niet toevallig tegen in duinvalleitjes aan de kust en in de enkele kalkmoerassen die België rijk is. Het plantje kan op heel wat bekijks rekenen. De geelgroene nervatuur van de kroonbladeren is prachtig. Zoals we allemaal wel weten is schoonheid niet alles. Het voortplantingsmechanisme van deze

soort is ronduit fascinerend. Rond het vruchtbeginsel vind je twee kransen van meeldraden. Een krans functionele meeldraden, met op het einde een helmknop, en een krans niet functionele, kandelaarvormige meeldraden. Deze niet functionele meeldraden lokken insecten naar de bloem. Aan de voet van

Doorweekt komen we aan in Mittenwald, een Duits Grensdorp met vermoedelijk de lelijkste kerk die we ooit zagen.

die meeldraden vinden de bezoekers dan een beloning in de vorm van nectar. Zonder dat die het weet, raakt de bezoeker ook de functionele (saai uitzijnde) meeldraden aan. Op deze manier zorgt de bloem voor kruisbestuiving*, cool toch? We zien ook nog kruisbladgentiaan (*Gentiana cruciata*) en zijdeplantgentiaan (*Gentiana asclepiadea*), twee prachtige planten met joekels van paarse, klokvormige bloemen, een Notenkraker (*Nucifraga caryocatactes*), en de kerstkaartvogel bij uitstek, de goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*).

* kruisbestuiving: Bestuiving van een plant door het stuifmeel van een andere plant, want incest is vies. Al doen sommige planten aan zelfbestuiving, bijvoorbeeld in regio's met weinig bestuivers, zoals in het hooggebergte. In dit geval geldt: incest in wincest.

Doorweekt komen we aan in Mittenwald, een Duits Grensdorp met vermoedelijk de lelijkste kerk die we ooit zagen. De muurschilderingen kunnen de technische onkunde van de bouwvakkers niet verbergen.

DAG 3: PARASIETEN ZIJN DICHTERBIJ DAN JE DENKT

Vandaag is een soort van rustdag om al onze natte spullen te drogen. Cyr gaat ons naar een bos brengen waar volgens zijn geheimzinnige bron verschillende soorten hoenders zoals aurenhoen (*Tetrao urogallus*) en hazelhoen (*Tetrastes*

Duitse Genetiaan © Karel De witte

Parnassia © Noa Noffs

Alpenleeuwenbek © Karel de witte

bonasia) zouden moeten voorkomen. Ook drieteenspecht (*Picoides tridactylus*) is al in het boscomplex gezien. We zien geen van deze soorten, maar vinden op verschillende plekken wel bloedrode bremraap (*Orobancha gracilis*). Deze soort komt niet voor in België en is voor iedereen een nieuwe soort op de lijst. Bremrapen zijn planten met een verhaal. Voor wie Oud-Grieks kent, zit het antwoord deels verborgen in de wetenschappelijke naam. *Orobranche* is afgeleid van ‘orobos’, wat ‘erwt’ betekent en ‘agchein’ betekent ‘wurgen’. Geloof het of niet, maar de planten hebben deze naam écht niet gestolen. Bremrapen zijn holo-parasieten, oftewel volledige parasieten. Deze planten doen niet aan fotosynthese, vandaar dat bremrapen nooit een groene stengel of bladeren hebben*. Hoe gaat dat wurgen in zijn werk? De zaadjes van bremraap ontkiemen op basis van stoffen die door de gastheerplant uitgezonden worden. Zo zijn veel bremrapen parasitair op klaverachtigen. Wanneer de wortel van de jonge bremraap in contact komt met de wortel van de gastheer, boren de wortels van de bremraap zich in die van de gastheer. Zo tapt de bremraap voedingsstoffen af van zijn gastheer. Wat een profiteurs!

* **Chlorofyl geeft stengels en bladeren van planten de groene kleur. Chlorofyl vinden we terug in chloroplasten, ook wel bladgroenkorrels genoemd, en die spelen een superbelangrijke rol in de fotosynthese die zich in deze celorganellen plaatsvindt.**

Rode bremraap © Simon Vandepitte

We zien ook de eerste vlinders, enthousiasme alom! De soortenrijkdom blijft relatief beperkt, met een bleek blauwtje (*Lysandra coridon*) en erebias. In België komen slechts 3 soorten erebias voor. De diversiteit van dit grotendeels bruinoranje gekleurde genus is in de alpen veel groter. Voor de doorsnee vlinder enthousiasteling zijn het echte breinbrekers. Gelukkig is Cyr mee en weet die ons te vertellen dat we zomererebias (*Erebia aethiops*) en watererebias zien (*Erebia pronoe*).

De exacte wetenschap houden we voor later. Iedere middag krijg je namelijk een pakje crackers op trekkamp. Je mag die gelimiteerd beleggen met humus, choco of pindakaas, maar ook ongelimiteerd met mayonaise die Simon

nog snel in zijn rugzak duwde. Nu is de eeuwige trekkersvraag: met welk beleg heb je de meeste calorieën per hap (Kcal per hapita), waarbij de kotsfactor niet te hoog wordt (aka is mayonnaise met pindakaas nog eetbaar?). Onder leiding van Doctor Viktor Proesmans concludeert een professioneel proefpanel dat mayonaise en pindakaas sowieso het beste is. Karel is minder overtuigd, uitzonderingen op regels zijn er altijd.

De groepssfeer zit in de lift en er worden heel wat energiebarverdragen gesloten. Het concept is simpel. Je hebt één energiebar per dag: de peanut-salted caramel (dé favoriet), eentje met chocolade en de honingbar. Aangezien de peanut-salted caramel zo populair is, wil je die natuurlijk op zoveel mogelijk dagen kunnen eten. De goede handelaars weten door wat overtuigingswerk en ware vriendschap halve bars om te ruilen met de favoriete bars. De groeiende bromance tussen Viktor en Bent is hier een mooi voorbeeld van. Al moet je er op letten dat niemand op je zuinigheid parasiteert en zo meer energiebars krijgt!

Na de korte excursie sluiten we de dag af op café. De plaatselijke cafébaas stelt meteen voor om voor ons te barbecueën met een groot stuk vlees en onze rekening te betalen zolang we maar het nummer van Eva zouden geven. Uiteraard weigeren we, want we zijn vegetarisch.

DAG 4: NAAR TOILET OP EIGEN RISICO

Vandaag staan we vroeg op, ons grote doel is om de westelijke karwendelspitze te beklimmen. Vlak bij de camping stroomt een riviertje waar een waterspreeuw (*Cinclus cinclus*) allerlei waterbeestjes het leven zuur maakt. Na wat verrekijkers doorgeven en wat “oh” en “wow” roepen, start de missie van de dag, de klim. Cyr leidt ons via kleine paadjes door een prachtig bos de berg op. In de verte horen we een zwarte specht (*Dryocopus martius*), Europa’s grootste spechtensoor. Het pad wordt steiler. Voorlopig gaan we vol goede moed de berg op, al beginnen we te beseffen dat de weg terug geen sinecure wordt. Na wat geklauter en geschuur over rotsen komen we tot de conclusie dat we de top niet kunnen bereiken.

De natuurstudiefreaks zijn vooral teleurgesteld dat hun kansen op soorten zoals steenpatrijs (*Alectoris graeca*) en alpensneeuwhoen (*Lagopus muta*) gehypothekeerd zijn. Ach ja, beneden blijkt achterblijver Viktor (het vele bergop en bergaf eist zijn tol bij de oude sok) een echte schat. Hij wacht ons op met koffiekoeken. Tot Cyr’s grote frustratie zien we ook nog een steenarend overvliegen terwijl hij even naar het toilet was. Hij gelooft ons nog steeds niet.

We zeggen de camping vaarwel en trekken dieper de bergvallei in. Wat verder, bij een prachtig uitkijkpunt op de caynon van de Karwendelbach vliegen zwaluwen langs de rotswanden; rotszwaluwen, (*Ptyonoprogne rupestris*), bruingekleurd, die ongeveer even groot zijn als onze huiszwaluw (*Delichon urbicum*). Als ware luchtacrobaten scheren ze langs de rotsen. We wandelen met open mond door de vallei. Deels door het goede weer waardoor het flink afzien is met onze zware rugzak en omdat het landschap zo ontzettend mooi is. We zetten onze tenten op tussen de struiken en moeten goed opletten waar we ons zetten om te kaarten, want de sneeuwgentianen (*Gentiana nivalis*) maken van een ogenschijnlijk rustig grasland een waar mijnenveld.

Onder het toezien van Eva maken we de soyabrokken, gedroogde prei, kaassaus (tomatensaus voor kaashaters)

© Noa Nolfis

© Simon Vandepitte

en zakjespuree klaar. Nooit gedacht dat zakjeseten zo goed kon smaken. Dit benadrukt nog maar eens het belang van een goede wandeldag. Hoe vermoeiender de dag, hoe beter het avondeten smaakt!

DAG 5: ER IS ER EEN JARIG!

Florian verjaart. Hij krijgt het best denkbare verjaardagscadeau op trekkamp: een ochtend zonder havermoutpap maar met chocoladecruesli! Wat een feest! Bovendien breekt de zon door. Onze

eerste stop is een, op het eerste zicht, veelbelovend stukje vochtig bos. Sommigen beklimmen de statige rotsblokken andere zoeken beestjes. De doelsoort van dit soort vochtige plekken is Alpenlandsalamander (*Salamandra atra*), familie van “onze” vuursalamander, maar ook dit keer is de zoektocht vruchteloos. Wel weer wat leuke plantjes, met als topper de alpenleeuwenbek (*Linaria alpina*), die je enkel in de Alpen, Pyreneeën en wat naburige bergketens vindt. Hetzelfde geldt voor een opvallende plant die we verder in de graslandjes vinden, de stengelloze zilverdistel (*Carlina*

acaulis). Al vind je die ook in wat lagere gebergten terug. Het is nog steeds Florian zijn verjaardag dus houden we een uitgebreide siësta nabij een riviertje en een uitgestrekt grasland. De ijsberen onder ons baden in de rivier terwijl berggeiten Bent en Eabe een helling beklimmen. Later vertellen ze doodleuk dat ze denken een rotskruiper (*Tichodroma muraria*) gezien te hebben. Een prachtige vogel die bij veel mensen hoog op de verlanglijst staat, de sjarels!

Wat we niet wisten, is dat we voor het huis (nu ja het ziet eruit als een klein dorp) van de boswachter aan het lanterfantanten waren. Hij komt ons lichtjes geïrriteerd naar onze plannen vragen en benadrukt dat wildkamperen ten strengste verboden is. Daar staan we dan, gelukkig zagen we hem van ver aankomen en konden we nog snel wat kleren aandoen. Er is maar één optie, lopen tot de volgende hut en hopen dat de huttenwaard ons goed gezind is. Karel blijkt onze joker. Met zijn schattigheid en een sterk staaltje knullige hulpeloosheid, weet hij de norse huttenwaard te overtuigen.

We mogen onze tentjes naast de berghut opzetten. We vieren de overwinning met Almdudler, Skiwasser en apfelstrudel. Het vakantiegevoel is op en top! In de verte horen we marmotten fluiten en rond de hut horen we de lasershootgeluidjes van de alpenkauwen, een van de schattigste vogels die er zijn.

DAG 6 - OVER HOE DE ALPEN EEN KLEIN, BEETJE SCANDINAVIË ZIJN (OF OMGEKEERD)

We beginnen meteen te wandelen nadat we onze tentjes in alle vroegte opgekraamd hebben. We zien enkele beflijsters (*Turdus torquatus*), een typische alpensoort die ook voorkomt in andere gebergtes in Europa en Scandinavië. We ontbijten wat verder bij een prachtig uitzicht. We zien eindelijk ook gemzen. Verschillende individuen laten zich prachtig bekijken. Cyr merkt ook enkele overvliegende citroensijsjes op, een prachtige geelgroen gekleurde vogel. Helaas zijn ze best schuw en blijft het bij overvliegende geelgroene flitsen. Alsof dat niet genoeg is, komen we eindelijk ook marmotten tegen. Overschattige beestjes en de dag kan niet meer stuk. Na een uitgebreide aangaappauze gaat de tocht verder. Richting dal komen we ook de lokale koeienherders en de bijhorende schare koeien tegen. Simon valt meteen in zweem en hoopt met één van de deernes op de foto te kunnen, vooralsnog zonder succes.

Intussen is het weer zo goed geworden dat we besluiten 's ochtends zoveel mogelijk te wandelen om de warme temperaturen voor te blijven. Wie had dat enkele dagen geleden gedacht! Goed weer vraagt ook een vorm van luiheid. Niet iedereen heeft een even zittend/liggend gat en Eva, Simon en Karel besluiten wat door het

© Karel De Witte

sparrenbos te dwalen. Amper honderd meter verder merkt Simon een zachte roffel op. Met de woorden “Een zachte roffel kan wel eens drieteenspecht zijn” van Cyr in het achterhoofd staat het drietal stil. Uiteindelijk is het het arendsoog van Karel dat de specht opmerkt. Een prachtige drieteenspecht (*Picoides tridactylus*) klimt tegen de sparrenstam op. Drieteenspechten zijn typisch voor sparrenbossen. Naast enkele relictpopulaties in Midden-Europese gebergten vind je deze soort in de uitgestrekte sparrenbossen in Scandinavië. Dit patroon komt wel bij meer soortgroepen zoals vlinders en planten voor en vindt zijn wortels tijdens of kort na de laatste ijstijd.

Koude tolerante soorten werden of teruggedreven naar het noorden of hogerop in de bergen. Doordat veel soorten sinds die laatste ijstijd van elkaar gescheiden raakten, vinden we in beide gebieden vaak een karakteristieke ondersoort, wat bijvoorbeeld het geval is voor de drieteenspecht. Nu volgt de finale klim naar de berghut, waar Karel, Florian en Eva een waar powertrio blijken te zijn. We mogen in de winteraum van de hut blijven slapen. We merken dat Noa wel zeer veel geluk heeft bij presidenten en dat bij gelijke kaarten een beurt overslaan een verrijking op de regels is. Viktor verstoort het avondeten nog omdat hij een “konijntje” ziet. Dit konijntje

© Karel De Witte

Marmot © Simon Vandepitte

is niet zomaar een konijntje maar een sneeuwhaas (*Lepus timidus*)! Weer een soort die enkel in de Alpen en Scandinavië voorkomt. Interessant hoe ijsstijden de distributiepatronen van dieren en planten beïnvloed hebben. Confronterend hoe wij als mensen deze patronen verstoren en overhoop gooien. Want logischerwijs is the sky op een bepaald moment wel the limit voor talrijke koude tolerante soorten.

DAG 7: ZILVERKRUID, EEN PLANT MET EEN VERHAAL

We beginnen in alle vroegte aan de volgende etappe met relatief weinig kilometers op de planning. We merken sneeuwresten in de schaduw van de indrukwekkende honderd meters hoge rotswanden. De berm in de gaten houden voor planten gaat ten koste van wandelsnelheid en zo vormen Karel en Simon al snel de achterhoede. Gelukkig krijgt iedereen uiteindelijk alle leuke planten te zien, zoals Franje gentiaan en Zilverkruid (*Dryas octopetala*). Gefossiliseerde pollen van dit plantje gaven ons tal van antwoorden over klimatologische condities in het verleden. Het plantje heeft voor zo veel wetenschappelijke inzichten gezorgd (die doen we nu niet uit de doeken, wees gerust) dat de koudste periodes van de laatste ijstijd ernaar genoemd zijn. Tijdens deze koude periodes werd dit toendra/hoog alpien plantje zelfs in de lage landen gevonden! Het vele wandelen leidt ook tot interessante gesprekken. Van vage dilemma's (wil jij weten of er leven na de

© Cyr Mestdagh

dood is of niet?) tot goede voornemens (Bent nodigt Viktor en Simon uit om te gaan volksdansen). Aangekomen bij de hut blijkt de huttenwaard iets minder vrijgevig te zijn en weerstaat ze de charmes van Karel. Zo worden we gedwongen om in een slaapzaal op een matras te slapen. Ach ja, je hoort ons niet klagen.

DAG 8: DE BELONING VAN JARENLANG SOUND OF MUSIC KIJKEN

De laatste dag in de bergen, morgen terug naar de vallei. We zien gemzen, edelherten en zelfs enkele jonge steenbokken. Om onze "top"honger te stillen, beklimmen we de dichtstbijzijnde 2000 meter top. De eerste toppoging brengt ons naar een prachtige klif. Terwijl we de diepte inkijken en elkaar lastigvallen met existentiële vragen, vliegt er een rotskruiper voorbij. Hij is zo mooi dat zijn schoonheid moeilijk te omschrijven valt en vliegt zo dichtbij dat verrekijkers er niet eens aan te pas hoeven te komen. Eabe en Bent kunnen met een gerust hart naar huis, de rest van de groep hoeft hen hun solo rotskruiperuitje niet meer kwalijk te nemen. Uiteindelijk slagen we erin om een top te beklimmen, de Hahnkamp (2080m). We laten allemaal onze naam achter in het gastboek en plakken een JNM-sticker tussen versiering op het kruis. Wie wordt de eerste JNM'er die er opnieuw een foto mee neemt?

De echte diehards krijgen niet genoeg van het klimmen, en beklimmen als ultieme afsluiter de helling vlak bij de hut. De top blijkt iets te hoog gegrepen (sorry) maar de ster van kamp wordt in de afdaling gevonden, edelweiss (*Leontopodium alpinum*)! Viktor is lyrisch, zijn kinderdroom gaat in vervulling. Deze vondst verdient ook een uitgebreide fotoshoot met achterblijvers Nele, Tijl, Simon en Viktor. Eens beneden kan het viertal niet stoppen met vertellen over het plantje. Extra pijnlijk: het plantje groeide op het pad en dus iedereen was het gepasseerd. Cyr probeert de pijn nog te verbijten met woorden "dat is toch echt een lelijke ding". Viktor zijn hart breekt zichtbaar in twee. Als hij één doelsoort had, was het de edelweiss wel, waarvoor had hij anders jarenlang met

“Na een kort ein-zwei-polizei intermezzo komen we ongevarend terug aan in Brussel, met de nodige vertraging, wat had je anders gedacht?”

© Simon Vandepitte

Nieuwjaar de Sound of Music gekeken? Gelukkig is er weer een uitgebreide dessertselectie, overheerlijk eten van Eva en uitmuntende Oostenrijkse wijn om deze uitspraak te vergeten. Maar eigenlijk vooral toch om het zalige kamp te vieren.

DAG 9 EN 10: OOSTENRIJKERS TO THE RESCUE!

Onder luid, denkbeeldig, applaus komen in Jenbach aan. Nu rest er nog één opdracht, een slaappleatsvinden. Karel, Simon en Eva slagen met glans in hun missie en zo komen we terecht in de tuin van Manfred en Tea. Een gepensioneerd koppel waarvan de zoon nog op Erasmus is geweest in België. Wat een toeval. En wat een kamp was dat! Na een kort ein-zwei-polizei intermezzo komen we ongevarend terug aan in Brussel, met de nodige vertraging, wat had je anders gedacht?

WAARNEMINGSTELEX: EEN OVERZICHT VAN 2023

door Raf Vanisterbecq
bijdragen van Warre Van Caeneghem,
Robbe Cool, Cyr Mestdagh & Jef Hendrix

In de waarnemingstelex blijf je op de hoogte van de zotste waarnemingen die JNM'ers en anderen doen in ons Belgenlandje. Deze rubriek is een tijdje weggeweest, maar om er nieuw leven in te blazen zijn we in deze Euglena terug met een extra lange editie en blikken we terug op wat het jaar 2023 te bieden had op vlak van zeldzame dieren, planten en fungi.

HYACINTORCHIS NIEUW IN HET VLAAMS GEWEST

Voor de botanisten begon het voorjaar met opwindend nieuws: in de Antwerpse haven was een bloeiende hyacintorchis (*Himantoglossum robertianum*) ontdekt. De hyacintorchis

is een zuiderse orchideeënsoort die zich de laatste decennia naar het noorden uitbreidt. Het is een van de grootste orchideeën van Europa en ook een van de vroegst bloeiende: hij bloeit al in maart. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in het mediterrane gebied, maar de soort staat ook al een tiental jaar in een cementgroeve op de Sint-Pietersberg, net over de taalgrens.

Op een Antwerps terrein met opgespoten, kalkrijk zand – een habitat waar je wel vaker spectaculaire orchideeënrijkdom kan aantreffen – kwam dit voorjaar één exemplaar tot bloei en werden ook zes vegetatieve orchideeën aangetroffen. Men vermoedt dat de soort hier al een paar jaar groeit en ook tot bloei komt. Deze soort was

bij ons te verwachten, want ook in Nederland is de soort sinds een paar jaar bekend.

DERDE EN VIERDE BELGISCHE WAARNEMING VAN GOUDVEILROEST

Voor een paar wilde mycologische waarnemingen klopt ik aan bij Warrie, de fungispecialist van de NWG. “Tijdens het Natuurstudiecongres 2023 in de Gaume, vonden we in een bos ten noorden van Virton de zeldzame goudveilroest (*Puccinia chrysosplenii*) op verspreidbladige goudveil. De eerste melding van deze soort in België stamt uit 1890, te Vielsalm. Het duurde echter tot 2022 voor er een tweede

goudveilroest © Warre Van Caeneghem

“Er was dus zowaar een populatie aanwezig, die bijna zestig jaar lang over het hoofd was gezien. Deze hier terugvinden was echt kicken!”

geverifieerde waarneming in Kelmis (ook door een JNM'er genaamd Warre, maar een andere, nvdr.) op Waarnemingen. be werd gepost.” Opvallend dus dat het meer dan 130 jaar duurde om de soort een tweede keer te vinden, en JNM'ers het jaar daarop al de derde waarneming registreren. Amper een week later volgde vierde vondst, in de omgeving van Charleroi. Is deze schimmel dan echt zo zeldzaam, of kijkt gewoon niemand ernaar, wil ik weten.

Warrie bevestigt dat er weinig naar roesten wordt gekeken, maar denkt toch dat het een behoorlijk zeldzame soort

is. Zoekinspanningen in het Vlaams Gewest leverden alvast niets op. De waardplant is natuurlijk ook al niet zo algemeen. Uit Nederland is de soort nog niet gekend.

KOPPEL ZEEARENDEN BOUWT NEST IN DE BLANKAART

Dit jaar kreeg de zeearend (*Haliaeetus albicilla*) aardig wat media-aandacht. Deze enorme roofvogel, ook 'vliegende deur' genoemd, naar zijn spanwijdte van meer dan twee meter, is de laatste decennia aan een straffe comeback bezig. Sinds 2006 broedt hij weer in Nederland en is de Nederlandse populatie zo sterk gegroeid dat het wachten is tot er ook een eerste Belgisch broedgeval van komt. In het voorjaar waren er hoopgevende signalen vanuit De Blankaart in de IJzervallei. Twee onvolwassen vogels hingen lange tijd in het gebied rond. Ze zijn te jong om te broeden, maar natuurliefhebbers hoopten alvast dat het een mannetje en een vrouwtje zijn die het gebied inspecteren om er in de toekomst misschien te broeden.

De zeearenden speelden natuurlijk een hoofdrol op ons zomercongres in De Blankaart. Donderdagochtend vertrok een dertigtal deelnemers tegen 7u met de fluisterboot en conservator Guido door het gebied. Terwijl de ochtendschemering optrok, spotten we al snel de zeearenden op het eiland in het midden van de vijver. Je moet ze eigenlijk gezien hebben om te beseffen hoe indrukwekkend groot die beesten zijn. Het hele congres vlogen ze af en toe langs het congresterrein. Boven onze hoofden viel een van de arenden zelfs een zwarte ooievaar aan, een andere zeldzame vogel die toevallig passeerde, wat een zicht!

De gekoesterde hoop op een eerste Belgische broedpaar van de zeearend lijkt nu werkelijkheid te gaan worden. In de herfst begonnen de twee arenden een nest te bouwen, dus ondernemen ze in het voorjaar wellicht een eerste broedpoging. Nu we weten dat het een koppel is, kregen de vogels ook namen: Betty en Paul, naar twee pioniers in de bescherming van De Blankaart. Een broedgeval in de IJzervallei zou de parel op de kroon zijn van het werk dat

Prikpootnarcisvlieg in de hand, met links de doortjes in detail. © Jef Hendrix

Natuurpunt hier al jaren levert om de natuur te beschermen, beheren en uit te breiden.

EEN POPULATIE DICHTBLOEMIGE DUIVENKERVEL IN VANCE

Eind mei trokken de Robbes, onze twee voornaamste floristen, een weekend naar de Gaume met als focus om familiair te worden met soorten die aan alkalische moerassen* gebonden zijn. Traditioneel bezoeken ze dan ook steeds een kerkhof. Oude kerkhoven zijn vaak rijk aan akkerflora doordat keuterboerkes gedurende al die jaren van 't land richting 't graf gingen en onbedoeld zaad van specifieke flora meebrachten. Door een gelijkaardige abiotiek en het verbod van pesticiden, kunnen ze op kerkhoven vaak nog standhouden.

Robbe: “Gewapend met een loep, flora's en een lekker drankje speurden we het kerkhof van Vance af en stootten we op de gekende populatie van kalkhoornbloem (*Cerastium brachypetalum*), een saai ogend maar zeer zeldzaam plantje. Toch verschoof onze aandacht al snel richting wat vreemde duivenkervels. Hoewel de

gewone duivenkervel erg variabel is, waren we beide in twijfel. Na het uitsleutelen met Belgische, Nederlandse en Duitse flora's waren we zeker: dit waren dichtbloemige duivenkervels (*Fumaria densiflora*)! Beter nog, dit was de grootste recente populatie in ons land. Naast enkele verspreide vondsten aan de kust en een wegwijnende populatie op het kerkhof van Bertem is de soort enkel nog hier te vinden. Achteraf bleek de soort gerapporteerd in een inventarisatie van kerkhoven uit de Gaume, maar die informatie was alweer in de vergetelheid geraakt. Zondermeer een fantastische vondst!

”De 'kalkmoerassen' in de Gaume zijn op de meeste plaatsen eerder neutraal met een pH rond de 7.

EERSTE BELGISCHE POPULATIE BESTOVEN GITJE EN PRIKPOOTNARCISVLIEG

Twee ex-voorzitters van de NWG ontdekten onafhankelijk van elkaar twee bijzondere zweefvliegenpopulaties met slechts enkele dagen tussen. Cyr: “Elk jaar is een weekendje Hoge Venen een hoogtepunt om zweefvliegen te gaan vangen. Ook dit jaar bracht

ik er een verlengd weekend door en of het de moeite was! Naast de verwachte zeldzaamheden, was er één helemaal onverwacht, uit een gebiedje dat niet eens op de planning stond. Naast de camping bleek een veengebiedje te liggen met goed ontwikkeld dottergrasland. Na nog geen 5 minuten wandelen vang ik plots een gitje met volledig zwarte poten, een mannetje zelfs. Dat is een goeie! Bestoven buikplaatjes, zwarte én gele haren op de borststukrug... Bestoven gitje (*Cheilosia grisella*), de tweede voor België! En daar bleef het niet bij, er bleek een hele populatie te zitten. Nochtans is dit geen zuidelijke soort die als zovelen door de klimaatverandering sterk opschuift naar het noorden, maar een echte middelgebergtesoort uit de Alpen. Een echte specialist in een relictje in de Hoge Venen. Wie weet hoelang ze daar al zaten, te wachten om ontdekt te worden?” Iets gelijkaardigs overkwam oude sok Jef enkele dagen later. Jef: “Nietsvermoedend maakte ik een wandeling rond het Meer van Virelles. De bossen van Virelles staan erom bekend allerlei zeldzaamheden te herbergen, maar die dag leek er niet bijzonder veel te vinden. Tot we plots bij een mooie open plek vol bloeiende meidoorn en fluitenkruid belandden. Ik

Habitat van het bestoven gitje: zeer nat dottergrasland in een veen-vallei gedomineerd door bloeiende dotterbloem, moerasspirea en verspreid staande wilgen. Detailfoto: een bestoven gitje in de hand. Bemerk de tweekleurige beharing, bestoven buikplaatjes en zwarte poten. © Cyr Mestdagh

kon niet anders dan even halthouden en zoeken naar zweefvliegen. Plots dook er iets vreemds op tussen de vegetatie. Mijn hart maakte een sprongetje: daar zat een narcisvlieg! Een snelle uithaal met mijn net en ik had het beestje te pakken. Aan de hand van enkele bizarre doortjes op de poten was het snel duidelijk dat het hier om de prikpootnarcisvlieg (Merodon ruficornis) ging. En dat was geen klein bier. De prikpootnarcisvlieg is een soort waarvan niet volledig zeker was dat ze in ons land voorkomt. In 1965 zou ze gezien zijn in Virelles, maar daar was geen bewijs van en de exacte locatie van die waar-neming was niet gekend. Vrij snel vond ik nog een vijftal exemplaren. Er was dus zowaar een populatie aanwezig, die bijna zestig jaar lang over het hoofd was gezien. Deze hier terugvinden was echt kicken!"

SUCCESSVOLLE ZOEKACTIES NAAR VERLOREN GEWAANDE BIJEN

Aculea, de werkgroep van Natuurpunt rond bijen en wespen, ondernam dit jaar een aantal zoekacties naar bijensoorten die al decennia niet meer zijn waargenomen in België en dus uitgestorven gewaand. Deze queestes kenden veel succes: zes soorten werden herontdekt. Binnen JNM kon vooral de herontdekking van de vlekpootwesp (Nomada melathoracica) op belangstelling rekenen. Maarten Wielandts wist immers twee mannetjes te vangen op het Plateau van Caestert, het Belgisch-Limburgse deel van de Sint-Pietersberg, beheerd door Natuurpunt Riemst en JNM. Vlak over de grens met Nederland was de soort recent al aangetroffen. Dat de berg een hotspot is voor zeldzame bijensoorten, werd nog maar eens aangetoond doordat ook de harige maskerbij en de neushoornwesp dit jaar op de Sint-Pietersberg herontdekt werden, aan de Waalse zijde. De neushoornwesp werd in 1987 voor het laatst geregistreerd te Hensies, en nu na 35 jaar dus weer terug, meer bepaald op Heyoule, het reservaatje waar het Sint-Pietersbergkamp in 1979 werd opgericht

Vlekpootwesp © Danièle Tixier-Inrep <<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>>

Doornloze wesp © Stefan Schmidt <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>>

De drie andere herontdekte soorten zijn:

Longkruidmetselbij (Osmia pilicornis), voor het laatst geregistreerd in 1972 te Ciergnon en nu terug bij Brunehaut;

Doornloze wesp (Nomada emarginata), voor het laatst geregistreerd in 1985 te Blieberg en nu terug te Kelmis;

Slurfbij (Rophites quinquespinosus), voor het laatst geregistreerd in 2005 te Han-sur-Lesse en nu een populatie gevonden te Matagne-le-Grande.

SCHAPENGRAS EN DE PRODUCTIVITEIT* DOOR BIODIVERSITEIT

DOOR Robbe Cool

Er zijn weinig onderwerpen waarvoor de belangstelling zo snel toeneemt als voor biodiversiteit. Desondanks is het vaak onduidelijk wat biodiversiteit exact betekent en waarom het zo belangrijk is. Opgeleid als ecooloog, krijg ik regelmatig de vraag om hier een duidelijk antwoord op te geven. Voor mezelf is dat makkelijk. Ik vind het gewoon erg leuk om veel verschillende soorten rondom me te zien. Voor veel mensen merk ik dat dit antwoord niet volstaat. Want wat is het nut van bijvoorbeeld een mug, of voetschimmels? Hebben we niet genoeg met tijgers en panda's op deze planeet? Het is niet voor niks dat organisaties zoals WWF allerlei knuffelsoorten gebruiken als uithangbord. Maar zijn die soorten effectief belangrijker?

Om dat te begrijpen, moeten we ons even verdiepen in wat theorie over soortvorming en het functioneren van een ecosysteem (= verzameling van alle levende wezens die in een gebied voorkomen en hun interactie met het 'niet-levende', de abiotiek). De vorming van soorten treedt op door de aanwezigheid van genetische variatie en natuurlijke selectie die daarop inspeelt. Dit wordt grotendeels gestuurd door het vrijkomen van nieuwe niches en geografische barrières. De ecologische niche van een soort beschrijft van welke specifieke omstandigheden een soort gebruik maakt, met andere woorden de plaats die een soort vervult binnen een ecosysteem. De niche van een soort is uniek en vertelt ons waarom het juist zo belangrijk is om alle soorten te beschermen.

Een eerste positief effect van biodiversiteit is ook het meest voor de hand liggende. Hoe meer soorten er aanwezig zijn, hoe meer niches er kunnen ingevuld worden (dus hoe meer ruimte er ingevuld wordt zodat processen als fotosynthese en CO2-

sequestratie kunnen plaatsvinden). Een heel mooi voorbeeld daarvan is de niche van lichtmos (Schizostega pennata). Dit mosje heeft zich gespecialiseerd tot diepe vochtige rotsspleten waar geen enkele andere soort kan overleven. Dit mos heeft hier zijn eigen niche gecreëerd door reflecterende cellen te vormen die het weinige licht dat binnenkomt zo kunnen weerkaatsen dat de soort er optimaal gebruik kan van maken om aan fotosynthese te doen.

Ten tweede kan een ecosysteem met meer soorten zich ook weerbaarder opstellen. Door kleine overlappingen in ecologische niches, kunnen soorten elkaars functies grotendeels overnemen bij een verstoring waarbij enkele soorten het minder goed doen. Hierdoor blijft het ecosysteem even goed functioneren als voordien. Dit wordt ook vaak beschreven als 'de redundantie van soorten' (meer info over het functioneren van ecosystemen: https://www.researchgate.net/publication/216849946_Effects_Of_Biodiversity_On_Ecosystem_Functioning_A_Consensus_Of_Current_Knowledge)

Het was in het voorjaar van 2023 dat het voor mij plots heel concreet werd hoe deze positieve effecten in de werkelijkheid zichtbaar kunnen zijn. Bij het maandelijks bezoekje aan mijn ouders, maakte ik een wandeling door de ecologische tuin waar ik onverwachts enkele plantjes fijn schapengras (Festuca ovina) vond. Een zeer fijne ontdekking! Niet toevallig vond ik dit grasje op een zuidelijke helling die iedere zomer verschroeid wordt door de warmte. Door het gebrek aan diversiteit bleef de tuin hier jarenlang een figuurlijke woestijn, maar door de komst van dit droogteminnend grasje kon deze niche opnieuw ingevuld worden. Het schapengras kwam waarschijnlijk in

de tuin terecht doordat zijn zaad bleef kleven aan mijn kleren. Helaas komt het vaker voor dat aangepaste soorten niet hun weg vinden naar het stedelijk gebied, waardoor de functionaliteit van de natuur afneemt. Bij een verstoring kan de natuur hier onvoldoende reageren om de beschikbare niches opnieuw in te vullen. Daarom is de bescherming van onze inheemse biodiversiteit is van uiterst belang om onze omgeving opnieuw om te vormen tot een oase van leven.

*Productiviteit (van een ecosysteem): de snelheid waarmee biomassa in een ecosysteem wordt gegenereerd. In praktijk valt dit vaak samen met de hoeveelheid koolstof dat een ecosysteem kan opnemen per tijdseenheid.

ORKA AANGESPOELD BIJ KOKSIJDE

Dagen kunnen soms verrassende wendingen nemen. Zondag 29 oktober was er zo één. Ik had er nood aan om nog eens goed uit te waaien en mijn foto toestel vast te pakken, want dat gebeurt de laatste tijd véél te weinig. Het initiële plan was om strandlopers te fotograferen in Oostende, vooral de paarse, drieteen- en bonte strandlopers die je nu aan de kust kunt zien. Strandlopers zijn immers de belichaming van schattigheid en vervelen nooit.”

Aan het staketsel van Oostende vonden we enkele paarse strandlopers tussen de talrijke steenlopers, maar onze aandacht werd afgeleid door een meute volk rond enkele zeehonden. Een viertal zeehonden lag op het strand te rusten. Gelukkig was er een dik

koord rond het strand gespannen en hielden de aanwezigen zich netjes aan de regels. Nog nooit kon ik zeehonden zo mooi observeren in België. Wat een contrast tussen een wat jonger beest dat dierentuingewijs uit het water sprong en de oudere dieren die schijnbaar hulpeloos op het strand lagen. Ze leken zelfs watervrees te hebben van het opkomende tij.”

Het was dus al een mooie dag aan de kust, maar de echte blikvanger van de dag moest nog komen: een orka voor de kust van Koksijde. De orka zwom nog een kilometer voor de kust. Het was een dik uur met de kusttram, dus besloot ik het bericht voorlopig te laten voor wat het was. Ik wilde nog een poging wagen m drieteen- en bonte strandlopers te

DOOR Simon Vandepitte

“Een orka (*Orcinus orca*) voor de Belgische kust, dat was al van 1850 geleden, wat een topsoort dus!

fotograferen voor de kust van Raversijde. De strandlopers waren talrijk aanwezig, maar het begon lichtjes te regenen. En, de berichten over de orka bleven binnenstromen, hij zwom min of meer ter plaatse voor de kust van Koksijde. We besloten het erop te wagen.

Een orka (*Orcinus orca*) voor de Belgische kust, dat was al van 1850 geleden, wat een topsoort dus! Helaas was dat niet per se goed nieuws. Mijn buikgevoel vertelde me toen al dat dit waarschijnlijk op een stranding zou uitdraaien. Zeezoogdieren en de zuidelijke Noordzee gaan nu eenmaal niet goed samen.

Met het idee “ik ga het me beklagen als ik niet ga”, stapte ik de tram op. Het was ook al lang geleden dat ik de adrenaline van een goede twitch gevoeld had. Aangekomen in Koksijde rende ik het strand op. Ongelofelijk welke meute kijklustigen er toegestroomd was. Ik weet nog goed toen ik de rugvin een kleine 100 meter in zee zag bovenkomen, beklijvend! De aanstormende boot van de kustwacht deed evenwel weinig goeds verwachten. Ik begreep hun manoeuvres niet altijd, maar de bedoeling was dat het schip tussen de tandwalvis en het strand bleef, in de hoop dat die weer verder weg ging zwemmen. Het tij was ook gekeerd, dus wie weet, er was toen nog een beetje

hoop. Helaas keerde de sfeer snel om en beseften we dat we naar de laatste uren van een toppredator zaten te kijken die normaal de kusten van Noord-Schotland of Noord-Spanje (de dichtstbijzijnde populaties) onveilig maakt. Deze toppredator was nu hulpeloos en in paniek recht naar de kust aan het zwemmen.

Ik ga het moment nooit vergeten dat de orka zichtbaar met zijn buik over de bodem aan het schuren was. Ik voelde me hulpeloos. Helpen kon ik niet. Het dier was vermoeid en zag er allerminst in goede conditie uit. Op het moment dat het dier zich kantelde, sprongen de tranen me bijna in de ogen, ik zat met een krop in de keel. Ik klom de duin op om het tafereel vanop een afstandje te bekijken. Machteloos zag ik het dier de laatste adem uitblazen. Plots voelde ik me ramptoerist. Een ramptoerist die iets uniek had meegemaakt.

De volgende dag werd een autopsie uitgevoerd op de orka, ook onder grote

belangstelling. De maag van de walvis werd onderzocht en bleek leeg. Het dier had dus al lang niet meer gegeten en was ernstig verzwakt. Er werden wel sporen van een infectie in de lymfeklieren langsheen het spijsverteringsstelsel gevonden.

Verder onderzoek van weefsel zou meer informatie over de doodsoorzaak moeten geven, bijvoorbeeld of er ziekte of toxische vervuiling in het spel is. De tanden waren ook erg gesleten maar dit kan er ook op wijzen dat de Orka uit een populatie kwam die zich voedde met vissen, bijvoorbeeld populaties uit Noorwegen. Over de exacte afkomst van Reveil is op het moment van schrijven nog niets bekend. Hij komt al zeker niet uit de Schotse, Ierse, Iberische of de populatie rond Madeira. Verdere pistes zoals Azoren en Noorwegen of IJsland worden nog onderzocht. Wel werd Reveil enkele dagen eerder al voor de Noord-Franse kust gemeld. Een ding is zeker, hij had er een lange hongertocht opzitten.

EEN TOPDAG OP TWITCHWEEKENDJE

Van 13 tot 15 oktober ging de Natuurstudiewerkgroep op het traditionele Twitchweekendje naar de Oostkust. Het werd een van de meest succesvolle edities sinds jaren.

De zaterdag was een topdag. In de voor-middag gingen we seawatchen op de pier van Blankenberge. Er stond immers een strakke noordoostenwind, ideaal om zeevogels te kijken, want vogels die over zee trekken worden dan dichterbij de kust toe geblazen. Tussen de jan-van-genten en kleine jagers spotten we ook een aantal zeldzame middelste jagers en een nog specialere kleinste jager. Een mooi begin van de dag.

Rond de middag splitsten we ons op in twee groepen. Enkele JNM'ers trokken naar Klemskerke om de twee Ross' ganzen te gaan bekijken. Dat is niet enkel een nieuwe soort op record voor België, maar ook voor heel Europa. Deze mooie, witte ganzensoort broedt in Noord-Amerika en komt wellicht af en toe wel eens in West-Europa terecht, maar weinig eerdere waarnemingen werden aanvaard. De Ross' gans wordt, zoals veel watervogels, ook door particulieren in gevangenschap gehouden. Bij eerdere waarnemingen kon een oorsprong uit gevangenschap nooit uitgesloten worden. Deze twee vogels zijn echter speciaal. Ze werden wellicht eerst in Noorwegen al opgepikt en zo'n week voor het Twitchweekendje vlogen ze vanuit Nederland ons land binnen, aandachtig gevolgd door tal van vogelaars. Een van beide ganzen droeg immers een ring, vermoedelijk een wetenschappelijke ring die kon bevestigen dat het vogels betreft met een wilde oorsprong en geen ontsnapte exemplaren. Tijdens hun verblijf in België kon op Noorse foto's inderdaad bevestigd worden dat het een wetenschappelijke ring was en de ganzen uit Canada afkomstig zijn: eindelijk de eerste officiële waarnemingen in ons land! Ze trekken op met een groep kleine rietganzen. Misschien blijven ze wel in West-

Vlaanderen overwinteren. Het andere groepje trok naar de voorhaven van Zeebrugge, naar een izabeltapuit (*Oenanthe isabellina*) kijken, het valier gekleurde broertje van onze 'gewone' tapuit uit Oost-Europa en West- en Centraal-Azië. Belgische vogelaars werden dit jaar verwend: na nog maar zes records voor 2023, hing nu in Zeebrugge al de vierde Belgische izabel van dit jaar ond. De vogel liet zich heel mooi bekijken en kwam aardig dichtbij. Een eerste geslaagde twitch van het weekend! Op de terugweg naar de tramhalte toonde Robbe ons ook het laksteeltje, een zeer zeldzame grasoort.

Ook voor de Raddes boszanger (*Phylloscopus schwarzi*), ons volgende doelwit, is het een uitzonderlijk jaar. Veertien jaar moesten we wachten op een twitchbare Raddes in België, en deze herfst kregen we er maar liefst drie, naast ook al drie geringde vogels. We maakten de overstap van de westelijke naar de oostelijke kant van de haven. Aan de struikjes waar de vogel zich schuilhield liet hij zich twee keer heel mooi bekijken. Hij bleef vaak lang op dezelfde plek zitten, vrij open, dus goed met de verrekijker en telescoop te bewonderen. De Raddes boszanger broedt in Siberië en lijkt op het eerste zicht veel op onze tijaftaf, maar een paar details verraden zijn identiteit. De oogstreep, de warme kleur van het verenkleed op de buik, de rossige veren onder de poep en de oranje poten waren allemaal mooi waar te nemen. Weeral succes!

Om de vogeldag af te sluiten trokken we naar het oosterstaketsel van Blankenberge om nog eens te seawatchen. Cyr en Louis zakten opnieuw af naar de pier, even ten noordoosten van het staketsel. Dat leverde naast nog meer middelste jagers ook een grauwe pijlstormvogel op. En dan, tegen 18u, de kers op de taart: een ongelooflijk mooie waarneming van een witbuikrotgans. De rotgans heeft drie ondersoorten. De zwartbuikrotgans

DOOR Raf Vanisterbecq

broedt centraal in arctisch Rusland en overwintert in grote getale onder andere in Nederland. Langs onze kust is het geen zeldzame doortrekker. De zwarte rotgans broedt langs de kusten van de noordelijke Stille Oceaan (Rusland, Alaska, West-Canada). De witbuikrotgans broedt in Groenland en Noordoost-Canada. Zowel de witbuik- als de zwarte rotgans komen af en toe wel eens in België terecht, maar zijn zeer zeldzaam. Het was al anderhalf jaar geleden dat er nog eens witbuiken in België gezien waren.

Plots belde Cyr vanop de pier: er was net een groep rotganzen gepasseerd, vermoedelijk met een witbuik tussen. Zij hadden echter geen foto kunnen maken. Roman had de groep al van ver opgepikt met zijn telescoop. We zetten ons allemaal schrap. De groep ganzen naderde, de opwindende steeg. Ze vlogen recht op ons af, echt heel dicht bij het strand. Met de wind leken ze nog even af te buigen, alsof ze zelfs rechts van ons zouden passeren, maar natuurlijk passeerden ze alsnog links. Toen de groep dichterbij kwam, werd inderdaad duidelijk dat er één heel bleek beest tussen zat, we moesten zelfs even denken aan een brandgans. Een ogenblik later was de groep heel dicht en konden we duidelijk zien dat de voorste gans van de V-formatie inderdaad een witbuikrotgans was. Het was echt een bleke witbuik, duidelijker kon het bijna niet zijn.

Toen ze voorbij het staketsel vlogen, haalde ik de verrekijker van mijn gezicht om gewoon met het blote oog te kunnen kijken en te genieten van hoe dichtbij ze voorbij vlogen. Roman slaagde erin een prachtig educatief plaatje te maken van de witbuikrotgans tussen zijn zwartgebuite soortgenoten. Het groepje werd later nog bij Wenduine, Oostende en Nieuwpoort opgepikt door andere vogelaars. Het was de bekroning op een geweldige dag vogels kijken aan de kust.

De izabeltapuit liet zich mooi bewonderen én fotograferen

Ook de Raddes boszanger was niet te beschieden om schoon te poseren voor de lens

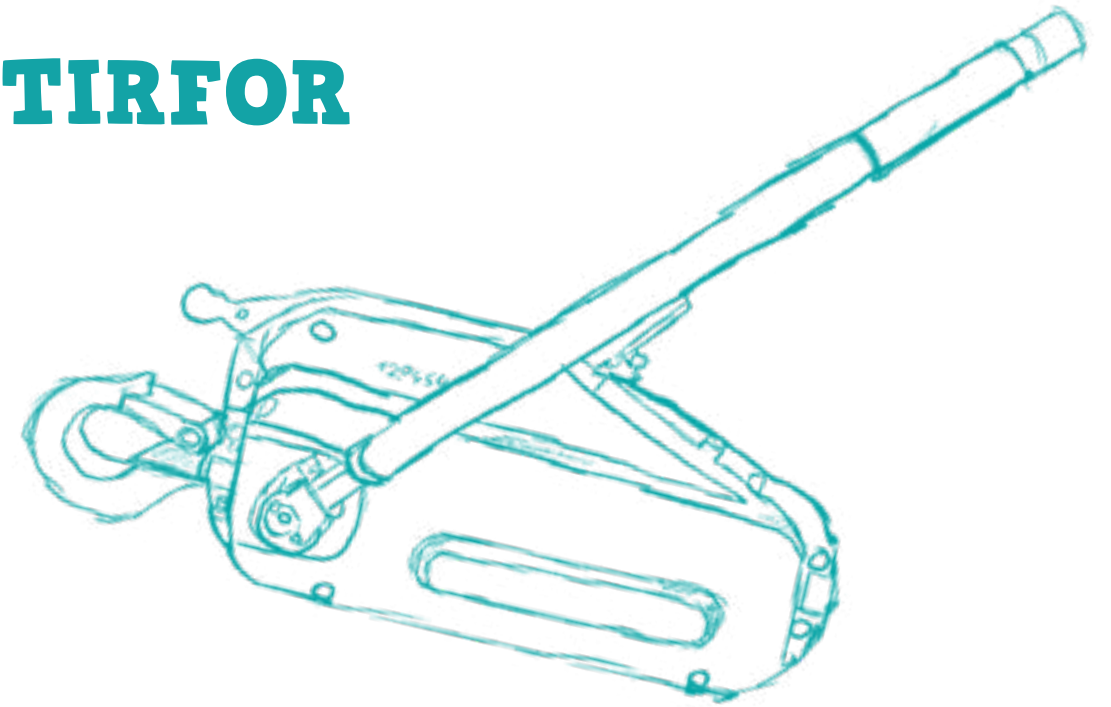
Witbuikrotgans tussen de zwartbuikrotganzen: hoe educatief kan een plaatje worden?

DE TIRFOR

DOOR Viktor Depoortere

Iedereen die al eens met een rijf/boshark heeft gewerkt weet dat het verschrikkelijk irritant is als er stronken blijven staan in je grasland of trilveen. Maar hoe verwijder je deze op een gemakkelijke manier? Wel met de Tirfor is dit een stuk makkelijker te doen dan met de hand.

In het beschaafd Nederlands heet het 'staaldraadtakel' maar zoals je al las in de inleiding gebruiken we het woord 'Tirfor' omdat dit korter en beter klinkt. Ook nog interessant is dat Tirfor van het merk Tractel komt en dat het een samenstelling is van het Franse woord 'tirer', trekken en 'fort', sterk. Wie weet wie de Tirfor heeft uitgevonden, mag het mij altijd laten weten, de katrol werd mogelijks uitgevonden door Archimedes.

Misschien zijn er ook wel die zich afvragen 'Wat is een trilveen?'. Kort uitgelegd, een trilveen is een organische laag van graswortels (en als je het niet onderhoudt ook boomwortels) en aarde die op water drijven.

Wat in gedraineerd Vlaanderen nog zeldzamer is en dat er maar twee plekken zijn namelijk het Cassenbroek waar JNM Mechelen meer dan 30 jaar geleden is begonnen het weer te herstellen en in het Torfbroek. En voor de talenknobbels: trilveen werd vroeger ook wel 'kwagt' of 'kragge' genoemd, van het kwakkelen en wankelen als je over een onvaste bodem stapt.

Genoeg geschiedenis, laten we nu de werking uitleggen: Om te beginnen heb je een stevige boom of een vast punt nodig. Daaraan maak je de Tirfor vast met een hijsband of ketting. Wees zeker dat je vast punt sterk en stevig genoeg is. Een dunne stam om een grote wortelstronk eruit te trekken zal bijvoorbeeld niet voldoende zijn.

De volgende stap is de staaldraadkabel door de Tirfor duwen. Bij deze Tirfor moet je beide hendels naar achteren duwen om de kabel door de Tirfor te krijgen. Je zal kunnen duwen tot je de eerste hendel (hendel bij de hijsband) een paar slagen kunt bewegen. Zo is de Tirfor klaar om te gebruiken, maar nu moet je natuurlijk eerst nog de kabel rond je wortelstronk vastmaken.

Hiervan heb ik geen foto, maar hier zie je waar er een boomstronk was in een trilveen. Je legt de kabel dus rond de stronk en dan steek je met een spade rond de stronk een cirkel waar dan je de kabel in de grond duwt met de spade. Met de haak op het uiteinde klem je deze op de kabel. Je trekt de kabel al iets op spanning en controleert of die goed zit. En dan jaag je iedereen weg die in de buurt van de kabel staat rond te kijken.

aanduiding van waar er een boomstronk was in het trilveen

eerst zal de breekbout breken, en niet de kabel

Als de tirfor in actie komt, sta jij te zwoegen aan de hendel © Mathias Eggermont

Want nu komt de Tirfor in actie en sta jij te zwoegen aan de hendel (bij de hijsband). Het kan gebeuren dat de stronk te zwaar is of vastzit. Maar dan zal eerst de breekbout breken en niet de kabel. Als de boomstronk ver genoeg is (als alle wortels los zijn), kun je de haak losmaken. Om te vieren (de kabel losser maken, feestje kan ook altijd), gebruik je de andere hendel totdat de kabel ver genoeg is om aan de volgende boomstronk te beginnen.

Als de boomstronk te zwaar is, kan er ook een katrol of andere boomstronk gebruikt worden om de krachten op te vangen en dat zal dan ook minder trekken en sleuren zijn aan de hendel van de Tirfor.

De kleinere boomopslag kan je verwijderen met een spade. Fout gedacht. Want ja, dat kan, maar daarvoor bestaat er ook een toestel, namelijk de 'Tree Popper', om opslag uit de grond te trekken. Nog maar deze zomer gebruikt en dat gaat redelijk goed, zelfs op de steile hellingen van de Tiendeberg.

De werkwijze is niet moeilijk. Je klemt de boomopslag zo diep mogelijk bij de wortel (je zal even moeten graven) zodat de Tree Popper onder de wortels kan. Als de Tree Popper stevig geklemd is, moet je alleen nog maar naar beneden duwen en dan komt de boomopslag er met de wortel mee uit.

En dan was er de werkdag met Natuurmonumenten (Nederlandse Natuurpunt) waar de Nederlanders al een eigen versie hadden van de dure Tree Popper gemaakt hadden. Bij dit model moet je zelfs niet graven maar gewoon in de grond stoemp en dan de hefboom gebruiken.

Waterbronnen:

<https://historianet.nl/beschavingen/grieken/archimedes-vondsten-verjoegen-de-romeinen>
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Torfbroek>
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Trilveen#>
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Staaldraadtakel>
 Eigen ervaringen op Cassenbroek®

FILMREVIEW: ‘AN AFTERNOON ON THE PASTURE WITH THE SHEPHERD LÁSZLÓ SÁFIÁN’

DOOR Raf Vanisterbecq
ILLUSTRATIES Marit Liekens

In september ging ik naar een evenement in de Gentbrugse Meersen, georganiseerd door Dierenartsen Zonder Grenzen met als thema ‘veehouderij en natuurbeheer’. Na twee wandelingen door het gebied en een panelgesprek over het centrale onderwerp, werden er enkele kortfilms geprojecteerd over pastoralisme. Een van die kortfilms was een 22 minuten durend fragment uit de Hongaarse film ‘An Afternoon on the Pasture’. In deze slow film volgen we een herder op pad met zijn kudde schapen, voorzien van audiocommentaar. Zijn uitleg over de traditionele kunst van het schapenhoeden was zo fascinerend dat ik na afloop van het fragment besloot om de hele film eens te bekijken. Alleen, de hele film duurt een indrukwekkende drie uur en tien minuten, niet zomaar een filmpje dus om tussendoor te bekijken. Maar nu lag de kans plots voor het grijpen.

Drie uur en tien minuten, dat is zowat een halfuur langer dan zelfs The Sound of Music, een prent die voor mij aanvoelt als een eeuwigdurende langspeler. Hoe moest ik het dan ooit volhouden om meer dan drie uur te kijken naar een herder en zijn schapen op een doordeweekse namiddag waarin weinig bijzonders gebeurt? Me afvragend of ik

het einde van de film in één keer zou halen, surfte ik naar YouTube, waar je de hele film gratis kan bekijken onder de titel ‘An Afternoon on the Pasture with the Shepherd László Sáfián (knowledge of grass, sheep, bells, dogs)’.

Het eerste shot toont twee mannen, leunend tegen het hek van een lege schapenstal. Links, László Sáfián, Laci voor de vrienden. Met een snor om u tegen te zeggen, een ronde, zwarte hoed mét pluim en in zijn rechterhand een indrukwekkende herdersstaf, lijkt hij zo weggelopen uit een negentiende-eeuws schilderij. Hij is geboren in een familie die al generaties lang schapen hoedt en zit dus barstensvol traditionele pastorale kennis. Het is in die kennis dat de man rechts, ethno-ecoloog Zsolt Molnár van het Hongaarse Center for Ecological Research, geïnteresseerd is.

‘De wetenschapper leidt de film kort in. We zullen een namiddag meemaken samen met Laci, terwijl hij zijn schapen laat grazen op een halfnatuurlijk grasland. Ondertussen horen we op de achtergrond een interview waarin Molnár Sáfián laat vertellen wat er in de film gebeurt en ook meer in het algemeen ondervraagt over het leven als herder.

Het wordt ‘m niet voor vandaag. Geteisterd door buikpijn en misselijkheid trek ik een streep door de drie vergaderingen van de dag en verlaat ik ons immer gezellige Bondssecretariaat. Ik wandel snel naar het appartement waar ik deze week verblijf. De frisse lucht doet me goed. Eens aangekomen plof ik me in de zetel en besluit ik deze onverwachte vrije dag te besteden aan iets waar ik al een tijdje zin in heb, maar nog geen tijd voor heb gehad.

Nog geen minuut later verspringt het beeld en bevinden we ons op het grasland. Voor de rest van de film is alles wat we zien beelden van de herder, zijn hond Divat en de 312 schapen, nu eens gefilmd (vanop afstand) door een cameraman ter plaatse, dan weer luchtbeelden gefilmd met een drone. Het is op deze luchtbeelden dat we in het begin van de openingsscène de schapen zien verschijnen van onder de bomen. Tijdens de middag hebben ze gerust in de schaduw, nu is het tijd om terug te gaan grazen. Voor de komende drie uur volgen we dit tafereel, quasi in real-time, terwijl de kudde langzaam door het landschap beweegt.

Hoewel er dus vrij weinig gebeurt, gaat de film toch niet meteen vervelen. Het gesprek op de achtergrond is immers wat de film zo sterk maakt. Inderdaad, Laci’s traditionele ‘knowledge of grass, sheep, bells, dogs’, is wat deze documentaire zo fascinerend maakt. Herderen is geen eenvoudige job. Hoewel het op het eerste gezicht lijkt dat zowel mens als hond niet al te veel werk heeft, moet elke beweging van de kudde nauwkeurig bijgestuurd worden om de schapen zo goed mogelijk te laten grazen en ondertussen het grasland zo weinig mogelijk te beschadigen, een moeilijk

evenwicht. En daar komt meer bij kijken dan je denkt. In de openingsscène vertelt Laci bijvoorbeeld over zijn zogenaamde belhamels. Dit zijn twee rammen die een grote bel rond hun nek dragen. László drijft zijn kudde van onder de bomen weg, niet door gebruik te maken van de hond, maar door een beroep te doen op Deszo en Reszo, de twee belhamels. Het inzetten van de herdershond bezorgt de schapen immers onnodige stress, wat nefast is voor goed graasgedrag en dus de melkproductie van de schapen. In plaats daarvan traint hij twee leidende rammen om de kudde op sleeptouw te nemen. De andere schapen zijn eraan gewend om het geluid van de zware bellen aan hun halsband te volgen, dus door de twee rammen voorop te sturen, kan Laci de hele kudde in beweging brengen.

In latere passages komt het gesprek nog vaak terug op de cruciale rol van bellen. Laci bindt zijn schapen geen bellen aan om ze terug te kunnen vinden vanop afstand, hij wijkt immers

nooit van de zijde van de kudde. Het geluid van de bellen vertelt hem wel iets over de snelheid en activiteit van de schapen – zijn ze goed aan het grazen of niet? – en, belangrijker nog, vertellen de schapen wat er verderop in de kudde gebeurt en het houdt de kudde samen. Dit alles is ook afhankelijk van het seizoen. Afhankelijk van de weersomstandigheden wil Laci de kudde zich meer laten uitspreiden of net dichter bij elkaar houden en dus bindt hij de verschillende soorten bellen om bij verschillende schapen in verschillende jaargetijden. Je leest het goed, László kan elk van de meer dan driehonderd schapen individueel herkennen en heeft ook namen voor de dieren. Tijdens de documentaire zal ook blijken dat elk schaap andere gewoontes en karaktertrekken heeft.

De dronebeelden – hoewel ze naar mijn mening iets te veel van de film in beslag nemen – versterken de verhalen nog. Ze tonen de formaties en bewegingen van de kudde op een manier zoals je

dat vanop de grond onmogelijk kan waarnemen. De luchtbeelden zijn ook ontzettend stabiel gefilmd, straf hoe stil de drone in de lucht moet hebben gehangen om zo een perfecte overzichtsbeelden af te leveren.

“De film zit eigenlijk vol conflict en dilemma, en het is net daardoor dat, hoe liefvallig de beelden ook mogen zijn, een onderhuidse spanning nooit ver weg is

Zo kabbelt de conversatie verder, soms ietwat repetitief, maar zelden saai. Het originele Hongaarse interview is gedubt in het Engels. Dit maakt het allemaal heel duidelijk, maar is ergens ook jammer, want Laci’s ruige, rochelende stem maakt het verhaal nog overtuigender. Gelukkig is het Hongaars blijkbaar een nogal trage taal, want hoewel de Engelse vertalers allesbehalve snel spreken, duur dit meestal nog niet lang genoeg om Laci helemaal te overstemmen en kunnen we aan het einde van de zin nog een paar seconden genieten van Laci’s charmante stem. Tussen het gepraat door weerklinkt niets dan het harmonische geklingel van de schapenbellen. Om helemaal rustig van te worden...

Toch is het hele tafereel niet zo gezapig als je zou denken. Als een rode draad doorheen de film zit een continue, drukkende onrust verweven. De herder moet immers de hele tijd opletten dat de schapen goed grazen, maar ook voldoende overlaten voor later, het goede gras niet vertrappelen, niet te veel stress krijgen enz. Dit vergt veel denken en uitvoerwerk, dat echter allemaal zeer voorzichtig moet gebeuren om de schapen zo min mogelijk stress te bezorgen. De film zit eigenlijk vol conflict en dilemma, en het is net daardoor dat, hoe liefvallig de beelden ook mogen zijn, een onderhuidse spanning nooit ver weg is. Dat weerhoudt Laci er alleszins niet van om te genieten van de mooie momenten. De zeldzame keren dat hij

erin slaagt zijn schapen te laten grazen als kraanvogels, zoals hij de optimale manier van grazen zelf poëtisch beschrijft, zet hij zich neer op zijn stok en geniet hij van het geluid van de bellen, van het scheuren van het gras, van het in- en uitademen van het vee. Herderen is voor hem meer dan een beroep, het is een levensstijl, het is een passie, en het is ook gewoon een bron van plezier en genot. Genieten van het eenvoudige, het mooie zien in het alledaagse is iets wat Laci ons allemaal kan leren. De beelden spreken voor zich.

In de tweede helft van de film maken de herder en zijn dieren de oversteeek van het schrale graasland naar een groen weiland waar de beschermde (en uit België verdwenen) moerasorchis talrijk voorkomt. Molnár legt uit dat begrazing heel gunstig is voor deze soort. Het grazen dringt het gras terug en zorgt voor openingen in de vegetatie waar de orchideeën kunnen kiemen. Dat begrazing met schapen (of andere

dieren) uitermate voordelig kan zijn om bepaalde vegetaties en biodiversiteit in stand te houden, is inmiddels algemeen geweten. Schapenbegrazing wordt ook bij ons vaak toegepast in natuurbeheer, voornamelijk op heideterreinen, maar ook op kalkrijke hellinggraslanden zoals onze eigen Tiendeberg. Op een paar uitzonderingen zoals De Maten na, grazen de schaapskuddes in onze natuurgebieden echter niet onder begeleiding van een herder, maar vrij binnen een afgezet raster. Dit door gebrek aan tijd, geld, kennis en oppervlakte. Er zijn überhaupt ook gewoon weinig herders in ons land (onlangs nog werd de schapenbegrazing in Gent (langs onder andere de Coupure) zelfs tijdelijk stopgezet omdat ze niet meteen een nieuwe herder vonden die het wilde doen.) Nochtans kan aansturing door een herder van zeer grote waarde zijn bij het uitvoeren van een goed beheer. Ironisch genoeg marcheert het bij László Sáfán, in de regio Nyírség in het noordoosten van

Hongarije, net zo goed omdat hij in de eerste plaats niet aan natuurbeheer doet. De familie Sáfán leeft van wat hun vee hun geeft, in de eerste plaats vlees.

Natuurbeheerders in ons land werken vaak op vrijwillige basis en hebben dus noch de tijd, noch de kennis om als een herder een schaapskudde in hun gebied aan te sturen. Professionelen botsen op financiële en logistieke grenzen. Het klassieke natuurbeheer draait vaak om het teruggrijpen naar oude agropastorale praktijken, zeg maar naar hoe er vroeger aan landbouw werd gedaan, voor technologische vooruitgangen ons traditionele landbouwsysteem compleet verleden tijd maakten. Toch zijn er nog regio's waar deze landbouwtradities nog niet verdrongen zijn, met name in Zuid- en Oost-Europa, en waar de klassieke halfnatuurlijke vegetaties het nog goed doen. Landbouw en biodiversiteit hoeven geen tegengestelden zijn van elkaar. Veel van onze 'natuurlijke' vegetatietypes zijn ontstaan door menselijk landgebruik en zijn er ook van afhankelijk. Het is dan ook jammer dat veel van die agropastorale systemen nu ook in Zuid- en Oost-Europa verloren gaan door een grootschalige plattelandsvlucht (denk ook maar aan het hele rewildingverhaal). Gelukkig geeft alvast Sáfán zijn kennis door aan zijn kinderen. Hopelijk blijven deze tradities en de biodiversiteit die eraan verbonden is nog lang bestaan.

Met enkele pauzes tussendoor gingen de drie uur en tien minuten verrassend snel voorbij, zonder te gaan vervelen. Ik was oprecht verrast dat het zo snel voorbijvloog. Hoe simpel ook, deze film vertelt een sterk verhaal en soms is dat alles wat je nodig hebt. Ook zonder technische hoogstandjes, een cast van meer dan twee personen of zelfs maar een plot kan je boeiende cinema maken. Is dit een absolute must-see? Nee, dat niet. Maar ben je geïnteresseerd in natuurbeheer of erfgoed? Dan is dit wel een aanrader. Dus als je eens drie uur niet weet wat te doen, waarom dan niet een namiddagje op het Hongaarse graasland?

[An Afternoon on the Pasture with the Shepherd László Sáfán \(2020\)](#)
[Van: Zsolt Molnár & Sándor Karácsony](#)
[Met: László Sáfán & Zsolt Molnár](#)
[Speelduur: 190 minuten](#)

WAAROM SCHRIJVEN GROTE MULTINATIONALS EEN OPEN BRIEF MET KLIMAATEISEN AAN DE COP?

DOOR Hannelore Sidikki

Meer dan 100 CEO's tekenden een open brief gericht aan onze wereldleiders in de aanloop naar de COP28. Het gaat over bedrijven zoals Nestlé, Unilever, AstraZenica, ING, Microsoft... Ze zijn duidelijk: ze verklaren dat elk kleinste deel van een graad telt en ze vragen een omvorming van het beleid en heldere acties vanuit de overheid. Hoe kunnen we die open brief van spelers die we veeleer linken aan asociaal winstbejag en die in het verleden onder vuur lagen door niet-waargemaakte of weinig ambitieuze klimaatregels interpreteren?

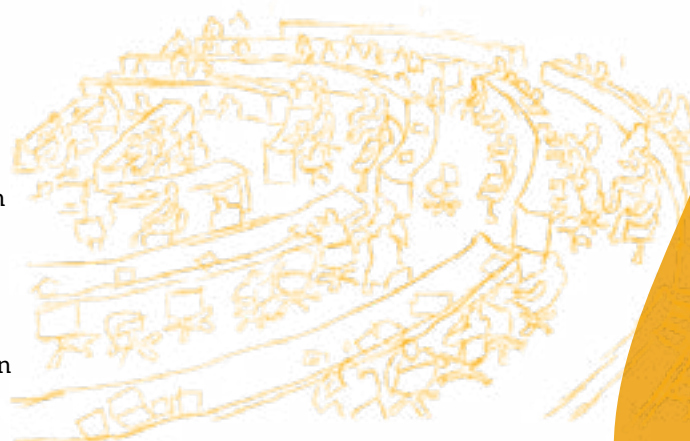
Het is de afgelopen maanden nog gebeurd dat grote bedrijven en tevens grote vervuilers aan de alarmbel trekken. Ook bij de Europese natuurherstelwet over het terugdringen van biodiversiteitsverlies was er vanuit dezelfde partijen vraag naar duidelijke overheidsinterventie. Het lijkt erop dat de economische grootmachten natuur- en klimaatverandering zien als een factor die hun winst en voortbestaan zal beïnvloeden. Ze voelen vandaag ongetwijfeld al een impact op zowel de koopkracht als de toelevering van materialen enzovoort. "De kosten van nietsdoen zullen grotere uitdagingen en risico's voor de economie met zich meebrengen", schreven de CEO's eerder dit jaar.

Daarnaast willen bedrijven waarschijnlijk graag hun steentje bijdragen, maar wachten ze op een wetgeving die een systeemverandering in de hele sector ondersteunt. Dat is belangrijk voor hun winsten. Als bedrijf X als eerste een omslag maakt en concurrerend bedrijf Y op vervuilerende, goedkopere manier blijft produceren, komt bedrijf X er niet zo goed vanaf. Het is allemaal samen of niet redeneren ze. Bovendien vrezen de bedrijven uiteindelijk zelf te moeten opdraaien voor alle kosten. In een groot actieplan van overheden is er ruimte voor subsidies die de meest vooruitstrevende bedrijven zouden kunnen belonen voor hun actie. Op die manier dragen we allemaal bij aan hun transitie.

Met andere woorden, de economische grootmachten hebben nood aan overheidsinterventies om klimaatverandering tegen te gaan en vragen hier zelf om. Enerzijds omdat de klimaatcrisis ook voor hen gevolgen heeft en anderzijds omdat opgelegde maatregelen voordelen met zich mee zullen brengen zoals eerlijkere concurrentie en subsidies. Hun open brief betekent dus niet dat de bedrijven nu engeltjes zijn in onze weg naar een duurzame wereld, want het gaat voor hen nog altijd over winsten en niet over het bestaand systeem van

"De kosten van nietsdoen zullen grotere uitdagingen en risico's voor de economie met zich meebrengen", schreven de CEO's eerder dit jaar.

onderdrukkingen aanpassen. Of een transitie naar een duurzame en eerlijke wereld überhaupt past binnen het huidige economische systeem, dat is een ander verhaal.

DE COP28?

De COP, ofwel de 'conference of parties' is een jaarlijkse klimaatconferentie van de Verenigde Naties. Het is dé plek voor internationale onderhandelingen over klimaatbeleid. Er komen delegaties van zowat alle landen ter wereld en ook klimaatwetenschappers, activisten, vakbonden... zijn van de partij.

Het succes en de impact van elke COP variëren, maar ze blijven van groot belang voor de internationale samenwerking rond klimaatverandering. Zo werd bijvoorbeeld op de derde COP, in 1997 in Kyoto, het 'Kyoto-protocol' goedgekeurd. Dat verplichtte geïndustrialiseerde landen de uitstoot van broeikasgassen te verminderen met bindende juridische voorwaarden.

Ook de COP21 in Parijs (2015) was een hoogtepunt. Het akkoord van Parijs verenigde bijna alle landen in een belofte de opwarming van de aarde te beperken tot onder 2°C met een streven naar een maximale opwarming van 1,5°C. De COP28 vond zonet, tijdens de eerste helft van december, plaats in Dubai en was bedoeld om de voortgang sinds het akkoord van Parijs te beoordelen.

HET MWG-BOEKENRUBRIEKJE

"De vloek van de nootmuskaat" - Amitav Ghosh

Dit boek heeft mij veel bijgeleerd. Aan de hand van een waargebeurd verhaal wordt de koloniale geschiedenis verweven met de huidige biodiversiteits- en klimaatcrisis. Sommige delen zijn best gruwelijk en waren niet leuk om te lezen, maar het is ook net die

confrontatie die me meer inzicht gaf in de agressie van de fundamentele waar grote delen van onze huidige maatschappij op zijn gebaseerd. Tegelijkertijd is het ook een heel magisch verhaal, wordt de diepe verbondenheid van mensen met het land en de natuur mythisch beschreven en geeft de hardnekkigheid van deze verhalen en tradities veel hoop. Het gaat over de aangeboren neiging van mensen over heel de wereld om magie en mysterie in het leven te zien, de angst van de kolonisten dat het land wel degelijk 'enchanted' zou zijn, en hun bijgevolg paniekerige drang om alles dat wild en krachtig is, zoals inheemse volkeren, wijze vrouwen die tot heksen werden gedoopt, de wilde natuur, uit te roeien.

door Roos Van Elsen

NATIONAAL KORT

MAAR DAN WAT LANGER

DOOR Simon Vandepitte

In deze katern houden we jullie op de hoogte over gebeurtenissen, beslissingen, activiteiten en andere interessante zaken die zich in Nationaal hebben afgespeeld, of nog zullen afspelen. Hier lees je dus wat momenteel leeft binnen JNM-land.

TERUGBLIK OP NAZO'40!

Wat. Een. Zalige. Avond. Beter kan vrijdagavond 6 oktober 2023 niet omschreven worden. Deze avond stond in het teken van het 40-jarige bestaan van onze jeugdbeweging. Er werd gelachen, gedanst en gevierd, maar natuurlijk ook vergaderd. Op de Nazofé-AV stelden de ploegen hun beleid voor en werden de nog openstaande functies gestemd. Ook werd er een nieuw drugs- en alcoholbeleid goedgekeurd. Het volledige AV-verslag en D&A-beleid vind je op de website bij **NIEUWS**

BESTUURSMIDWEEK

Traditioneel start het bestuur het werkjaar met een midweek. Dit jaar was het thema 'winterspelen'. Het gebrek aan sneeuw kon de wintersportpret niet drukken, maar zoals het altijd tijdens een wintersportvakantie gaat, kwam niet iedereen heelhuids uit de week.

Naast al het gesport volgde het bestuur tal van sessies zodat ze met opgefriste kennis het werkjaar in goede banen kunnen leiden. Afsluiten deden we met een heus kerstdiner, met dank aan Emma, Lotte en Dylan! Lass uns loslegen!

KOERS AV-FUIF

De eerste algemene vergadering (AV) lijkt nog maar net achter de rug of de volgende komt stillaan in zicht! Op zaterdag 9 maart is het tijd voor de Koers-AV waarop de financiële resultaten van afgelopen jaar besproken wordt en de begroting voor het komende jaar gestemd wordt. Voor de AV zal er een mega tof spel zijn, en afsluiten doen we (duh!) met een dik spetterend feest! Houd de website in de gaten!

BV WATTE?

BV staat (helaas) niet voor 'bekende vlamming' maar voor bestuursvergadering! Op een Bestuursvergadering komen het bestuur en eventuele geïnteresseerden samen, en worden er doorheen het werkjaar belangrijke beslissingen genomen over het strategisch beleid, het financieel beleid, het personeelsbeleid en het vrijwilligersbeleid. Het Bestuur bestaat uit de tien ploegvoorzitters van de nationale ploegen (of hun bestuursafgevaardigde) en de drie Bovo's. Het Bestuur krijgt tijdens een BV ondersteuning van twee personeelsleden: de coördinator en de beleidsondersteunend medewerker (BOM).

Enkel bestuurders hebben stemrecht op een BV, maar elke JNM'er is welkom om zo'n vergadering bij te wonen en hun zegje over onderwerpen te komen doen. Hier vind je in het héél kort de meest relevante beslissingen. Het volledige verslag vind je terug op onze nieuwspagina!

Wat gebeurde er verder nog in JNM-land? Hier lichten we de werking van enkele ploegen uit. Want in JNM-land is het nooit stil!

NATUURSTUDIEWERKGROEP

De natuurstudiewerkgroep staat niet stil! Zo werd het twitchweekendje een van de meest succesvolle edities in jaren. De stormachtige noordwestenwind zorgde ervoor dat tal van bijzondere zeevogels gespot werden.

Daarnaast was er ook plaats voor de traditionele dwaalgasten met een Izabeltapuit (*Oenanthe isabellina*) en een raddes boszanger (*Phylloscopus schwarzi*). De absolute ster was de uiterst zeldzame witbuikrotgans (*Branta bernicla hrota*) die door de NWG ontdekt werd!

Dichter bij de grond vond een verrijkende regenwormensoirée plaats, de NWG ging ook nog op paddenstoelenexcursie in het Meerdaalwoud en er werd gelachen en geproefd op de streekbier- en sapjesavond!

De voorbereiding van NatuurStudie-Congres en -Cursus (8-13 April) draait op volle toeren. Jij komt toch ook?

Kiemwerkingen

De procedure voor kiemwerkingen werd lichtjes hervormd. Vooral de vraag "Wanneer krijgt een initiatief het label 'kiemwerking' en wanneer groeit het door tot een 'afdeling'?" stond centraal. Bij een kiemwerking wordt het afdelingsbestuur van dichtbij opgevolgd door een per-soneelslid (Julie of Fleur). Aangezien dit heel wat personeelstijd in beslag neemt, is het belangrijk om duidelijk te weten wanneer het begeleidingsproces van een kiemwerking gestopt moet worden.

In het kort werden er 4 fases afgebakend: De ontkieming (=start), Serreperiode (=intensieve opvolging), verpottingsvergadering (=evaluatie na 12 maanden van de werking) en de groeifase welke afgesloten wordt met oogstfeest. Op dit oogstfeest vierten we met de steun van JNM Nationaal de 'geboorte' van de afdeling. Het volledige traject kunnen jullie lezen in het verslag van de BV.

COMMUNICATIEPLOEG

Vergezeld van een bord pad-thai en heerlijke apfelstrudel vlogen we met een hele groep het CP-werkjaar in. Wat spookten we dit jaar al uit?

Wel... we gingen op bezoek bij de drukkerij waar de tijdschriften gedrukt worden, Graphius, en kregen een rondleiding langs de afwerkingsmachines en drukpersen.

Ook nodigde Pieter van Natuurpunt ons uit aan zijn eettafel om het te hebben over de aankomende verkiezingen. We gaan jongeren aanmoedigen om in juli en in oktober goed geïnformeerd te gaan stemmen.

Verder staat er ook al een heleboel op de planning. Heel kort: sociale media, promo, inclusieve communicatie en vormen.

Maar over dat alles komen jullie tijdig meer te weten!

Website-updates

De website krijgt weer enkele nieuwe features. Mensen kunnen nu aanduiden of foto's waar ze herkenbaar opstaan mogen gepubliceerd worden. De GDPR dankt ons. Ook wordt bekeken hoe het mailingsysteem vanuit de website beter kan. Tot nu toe kan je bij mails die vanuit de website verstuurd worden niet zien de afzender is, wat tot verwarring leidt. Om hier een oplossing voor te vinden moeten we onze websitebouwer eerst een verkenning laten uitvoeren van de mogelijke opties. Wordt vervolgd!

Daarnaast stapelen de foto's op de website zich in snel tempo op, waardoor we extra opslagruimte nodig hebben. Er werd beslist om voor dit probleem in samenwerking met onze websitebouwer (Code d'or) met een externe hostingpartner te werken die voor de opslag van foto's zorgt.

MILIEUWERKGROEP

De MWG startte dit werkjaar met hoge snelheid! We hadden al een aantal activiteiten: een filmavondje, een leesavondje, naar lezingen gaan.

Check zeker de nationale activiteiten op de site, want zo komen er nog aan! Ook de Samba was niet stil, er werd druk gerepeteerd en we zijn met een aantal op de Doe Deurne Dicht actie in Antwerpen gaan trommelen. De helden van sococo waren ook van de partij en trokken een aantal van onze activiteiten, waaronder een heel interessante sessie over actieve hoop, daar komt waarschijnlijk meer van! En ohja, natuurlijk waren we net als jullie massaal aanwezig op de klimaatmars.

JEUGDPLOEG

De JP had een geweldige eerste vergadering met veel enthousiast nieuw volk en lekker eten! We hebben verder nagedacht over de toekomst en over het trollenfeest en plannen nog een toffe trollenfeest-denkdag in, waarvoor jullie ook allemaal nog uitgenodigd worden.

Dankzij de enthousiaste nieuwe HAC'ers en het kampenteam gaan ook de zomerkampen de juiste richting uit en de knokploeg heeft een vliegende start!

Met de piep- en iniploeg zijn we nog op zoek naar een opperpiep en opperini, dus heb je interesse? Stuur zeker eens een berichtje naar jolotanker@jnm.be

WINKELPLOEG

Ook de WIP trapte dit werkjaar succesvol af. We begonnen met een vergadering waar alle WIP-leden elkaar (opnieuw) wat beter leerden kennen en we de beste brownie ooit hebben gemaakt! Ook zorgden we ervoor dat de winkel tijdens NAZO40! open bleef zodat al die oude sokken ook eens konden kijken naar ons geweldig assortiment. Daarnaast staan er al heel wat werk-avondjes gepland waarop de WIP al haar taakjes gezellig samen uitvoert met het nodige aantal snacks.

Tenslotte bedachten we al heel wat acties voor jullie, stay tuned dus!! (Tip: het is iets lekkers!)

PRAKTISCHE PLOEG

Na onze startvergadering hebben we het werkjaar echt afgetrapt met een eerste werkdag op 22 oktober. We herstelden gasbekkens, aten wat snacks, deden wat onderzoekwerk rond vochtproblemen, verzonden een meme, beslisten over onze T-shirts, aten nog wat snacks en rondde de dag af met een mini-spelletjesavond.

Wil je er de volgende keer bij zijn? Check de activiteitenkalender op de website!

INCLUSIEPLOEG

De inclusieploeg is bezig met allerlei projecten waarbij we ook samenwerken met andere ploegen. Maar we willen ook graag meer samenwerken met afdelingen!

Zit jouw afdeling met een vraag? Willen jullie inclusiever worden, maar weet je niet waar te beginnen of lopen jullie vast? Grote of kleine vragen? Laat het ons weten via IP@jnm.be, en dan proberen we jullie te ondersteunen!

STARTSCHOT VOOR DE NIEUWE BELEIDSNOTA

DOOR Lore Bonte

Het is weer zover: tijd om aan de nieuwe beleidsnota te werken. De beleidsnota stuurgroep bestaat uit acht JNM'ers, die al volop bezig zijn met dit hele proces. In de komende Euglena's zullen we jullie telkens op de hoogte houden over dit hele proces. Zo kunnen jullie in het oog houden waar wij allemaal mee bezig zijn. Dat is zeer belangrijk en interessant, want deze beleidsnota bepaalt waar JNM naartoe zal groeien tegen 2030.

**EEN JEUGDBEWEGING
VOOR EN DOOR JONGEREN
WILD VAN NATUUR, UIT VERWONDERING
WILD VOOR MILIEU, UIT BEZORGDEHEID
SPEL EN PLEZIER
OPEN VOOR IEDEREEN
ONGEBONDEN...**

... EN EEN BEETJE TEGENDRADIG

In deze Euglena willen we vooral jou, als JNM'er de kans geven om je stem te laten horen. Meer uitleg hierover lees je verder.

DE BELEIDSNOTA, WAT IS DAT EIGENLIJK?

Een beleidsnota is een document waarin een jeugdwerkorganisatie haar beleid voor de komende vijf jaar uit de doeken doet. Het zet onze algemene missie en visie* om in concrete doelstellingen: hoeveel piepers willen we elke zomer op kamp, hoeveel evenementen organi-seert JNM Nationaal elk jaar, wat doen we rond natuurstudie... Dit is niet enkel een interessante denkoefening voor JNM zelf, ook onze subsidiëring bij het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid hangt hiervan af.

De huidige Beleidsnota loopt tot 2025. Toch moeten we tegen eind 2024 de volgende beleidsnota al af hebben, voor de periode 2026 tot 2030. Om hier goed te kunnen over nadenken en jullie voldoende te kunnen betrekken, beginnen we hier nu al mee.

HOE ZORGEN WE DAT WE IEDEREEN BETREKKEN? *

Het is natuurlijk belangrijk dat we zoveel mogelijk JNM'ers (en ouders, personeels-leden, partners...) hun stem horen. Met iedereen persoonlijk afspreken, zal jammer genoeg niet lukken.

Wat gaan we dan wel doen? We beginnen onze zoektocht naar jullie meningen via enquêtes, zowel voor JNM-leden, als voor JNM-ouders. We zitten ook samen met het JNM-personeel om zeker ook hun mening te horen.

Verder in het proces willen we ook echt met enkele afdelingen samen zitten. Tijdens al dit verzamelen van input door, koppelen we zeker voldoende terug naar de AV (algemene vergaderingen) en organiseren we nog beleidsdagen.

Via al deze kanalen, bronnen en middelen krijgen we een zicht op al jullie dromen en uitdagingen voor JNM. Daaruit kunnen we dan de doelstellingen voor de komende jaren vastleggen.

MET WAT KOM JIJ DOOR DE SCHOORSTEEN DIT JAAR?!*

Jullie kunnen onze avonturen steeds volgen op www.jnm.be/2030. Daar zullen we jullie op de hoogte houden over het hele beleidsnotaproces.

Jullie, lezers van de Euglena, hebben vast en zeker iets te zeggen over de werking van JNM. En wij, schrijvers van de beleidsnota, hebben heel veel aan jullie input! Want zoals daarnet gezegd, bepalen jullie antwoorden mee de doelen van JNM.

Dus, lieve lezers van de Euglena, vul de enquête in, en dat nog in 2023! Want op 27 december, middernacht, sluit deze enquête af. Tot dan kunnen jullie al je wensen/ dromen/ uitdagingen, voor een gezond en gelukkig JNM in 2030, met ons delen: www.jnm.be/enquetes

Jullie kapoentjes,
Eva en Lore,
en de rest van de beleidsnotastuurgroep

DE KNOKPLOEG WERFT AAN!

BEN JIJ ONDERSTEBOVEN VAN FOLK, METAL OF TECHNO?

OF VAN EEN MUZIEKJAM, VOETBALTOERNOOI OF EPIC NACHTSPEL?

DE KNOKPLOEG STAAT JULLIE GRAAG BIJ MET RAAD EN DAAD

JNM FOLKFEST

Op 20 april 2018 dansten JNM'ers nog op het JNM Folkfest, inclusief volksdansinitiatie en live-muziek! Ben jij degene die de volksdans kennis in JNM weer omhoogtrekt? We kunnen je in contact brengen met mensen uit de folkwereld voor live-muziek :)

JNM METAL MEETING

De laatste JNM Metal Meeting vond plaats op 3 mei 2019. En dat dat een hels feestje was! Tijd om nieuw leven in te blazen? Geef ons een gil - euh brul!

JNM TECHNO RAVE

Nouja, het moet wel een beetje legaal blijven he. Maar wie weet ben jij de organisator van het eerste technofestje in JNM-geschiedenis?

CONTACTEER ONS

Spreek ons aan of stuur een mailtje naar lotte.rohde@jnm.be. Ook voor andere ideeën dan feestjes!

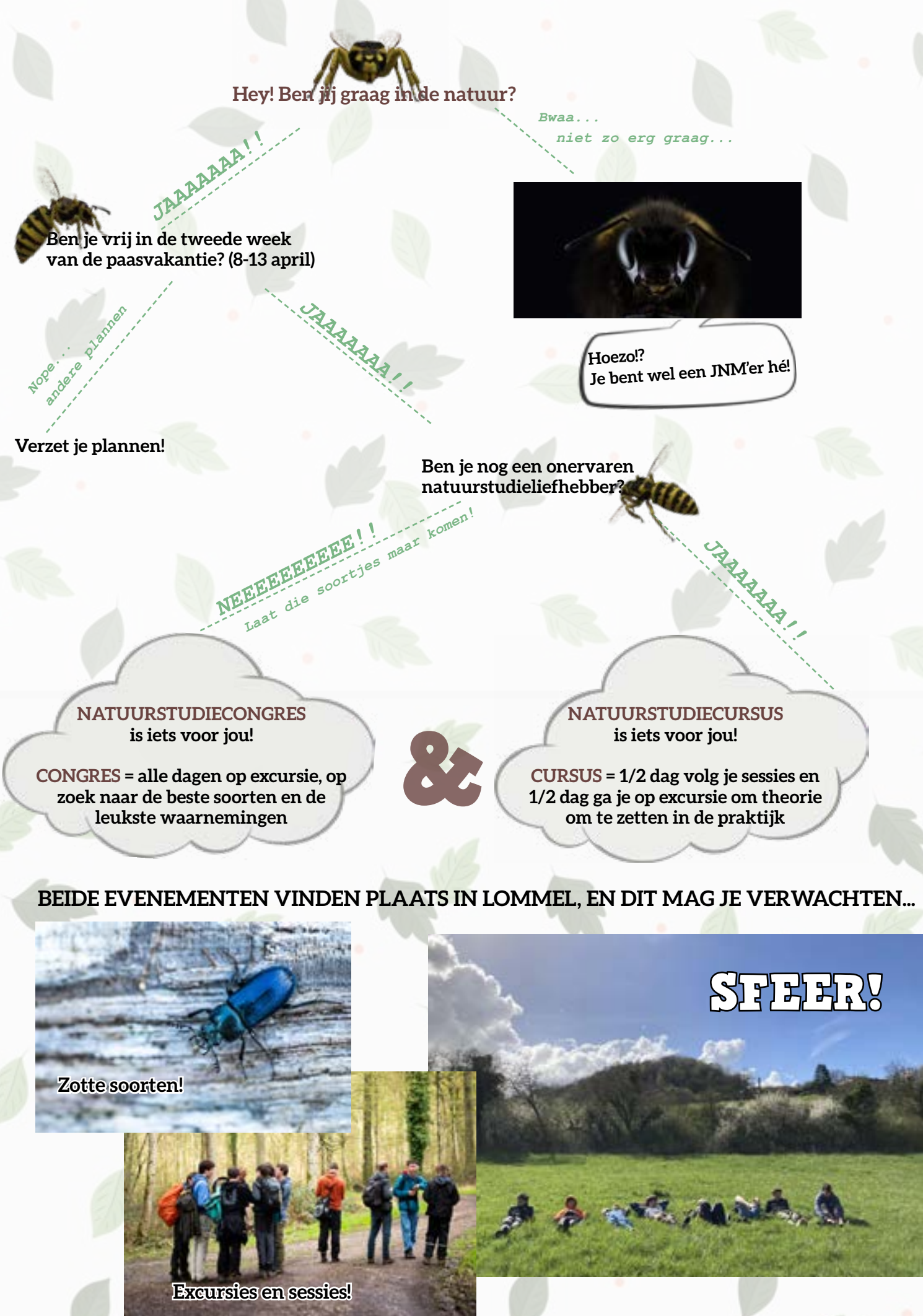
JNM EN EUROPESE, FEDERALE EN REGIONALE VERKIEZINGEN

Op 9 juni 2024 vinden in Vlaanderen en Brussel de Europese, federale en regionale verkiezingen plaats. Iedereen die 18 jaar of ouder is, moet gaan stemmen. Ben je tussen 16 en 18 jaar oud? Dan mag je voor het eerst ook al gaan stemmen voor de Europese verkiezingen.

Er zijn dus een heleboel JNM'ers die die dag naar de stembussen moeten. Hoor je het nu donderen in Keulen? Verkiezingen wat? Waarom? Hoe? Kan je niet goed volgen met al die ingewikkelde termen? Wij vinden het belangrijk dat iedereen een goed geïnformeerde keuze kan maken.

Daarom... stuur ons je verkiezings-vragen, dan proberen we wij jullie zo goed en verstaanbaar mogelijk te informeren.

DE ENIGE WEG VOORWAARTS

OPINIESTUK DOOR RAF VANISTERBECQ

In april 2021 kondigde minister Zuhair Demir aan dat het Vlaams Gewest vier nationale parken zou krijgen. Een tiental lokale coalities schreven een project uit. Zes kandidaat-parken werden hieruit gekozen en kregen tijd en middelen om een masterplan uit te werken. Op vrijdag 13 oktober werden vier hiervan erkend: de Hoge Kempen, de Brabantse Wouden, de Scheldevallei en - onder voorwaarden - Bosland. De Lage Venen haalden het niet, onder andere door de kleine oppervlakte en stikstofperikelen; de Kalmthoutse Heide werd in extremis niet ingediend.

We hebben nu dus vier nationale parken. De vraag is wat dat zal betekenen voor de natuur ter plaatse. Een striktere bescherming garandeert de titel van 'nationaal park' in elk geval niet. Het is eerder een keurmerk, een in de wet verankerd label dat de uitzonderlijke natuurwaarde erkent, die volgens de theorie 'van internationale betekenis' zijn.

Bij die internationale betekenis heb ik toch twijfels. De erkenning van de Brabantse Wouden als nationaal park heeft ervoor gezorgd dat ik nu op zo'n 150 meter van een nationaal park woon. Mijn gebruikelijke ommetje door een van de natuurgebieden door het zuiden van Halle neemt maar een halfuurtje in beslag. Zo klein is het stukje nationaal park.¹ Het is een gekke gedachte dat dit ordinaire domein nu plots op hetzelfde internationale schavotje staat als Yellowstone of Virunga, de Serengeti of Kaziranga. Akkoord, verder naar het westen omvat het nationaal park grotere aaneengesloten stukken natuur. Het Hallerbos, het Meerdaalwoud en zeker het Zoniënwoud zijn al een pak groter, maar wat toch vooral opvalt zijn de grote gaten daartussenin, opgevuld met landbouwgrond en stedelijk weefsel. En dat is iets waar zelfs een erkenning als nationaal park weinig aan kan veranderen.

Versta me niet verkeerd, ik vind het absoluut geweldig wat de lokale coalitie van de Brabantse Wouden – met het Agentschap voor Natuur & Bos, de provincie Vlaams-Brabant, de Koninklijke Schenking en de Vrienden van Meerdaalwoud en Heverleebos vzw als 'kernpartners' – heeft kunnen verwezenlijken. Wat zij in gang hebben gezet zal de aandacht en trots voor de mooie natuurgebieden in mijn streek alleen maar aanwakkeren, en het verplichte masterplan dat ze moesten indienen om kans te maken op erkenning staat vol goed onderzochte acties en ideeën om die natuur nog sterker en robuuster te maken. Het parkendecreet heeft dit in gang gezet, maar verder heb ik vooral vraagtekens bij wat het decreet zelf nog zal betekenen voor een betere bescherming van de natuur. Het lijkt me voor een groot deel gericht op de bevordering van toerisme en lokale economie en is daarmee eerder een economische dan een ecologische maatregel.

Meer aandacht voor onze natuur is goed, maar het zal ook de recreatiedruk op de natuurgebieden verhogen, de vastgoedprijzen in de streek de lucht in katapulteren enzovoort. Wat het statuut van nationaal park zal bijdragen aan de bescherming van de natuur? Meer subsidiëring voor deze natuurgebieden, is wat de politiek daar altijd als antwoord op had. Maar de financiële steun die de parken van de overheid zullen krijgen, is een peulschil. Er zou veel meer geïnvesteerd moeten worden in natuurherstel, zowel kwalitatief als kwantitatief. Amper vijftien procent van onze Europees beschermde natuur verkeert in goede staat van instandhouding. En het feit dat ik op een halfuur ben uitgewandeld in een nationaal park, onderstreept nog maar eens hoe versnipperd de natuur in ons Belgenlandje is en hoe groot de nood is aan van ecologische verbindingen en aan meer natuur tout court.

Het is hoog tijd dat de politiek natuurherstel serieus neemt. Helaas heb ik dat gevoel steeds minder. Zeker nu we de grootste kans in lange tijd om het tij te keren, een ambitieuze Europese natuurherstelwet, laten schieten. In mei nog pleitte premier Alexander De Croo om op de 'pauzeknop' te drukken en alle grote Europese engagementen rond natuur on hold te zetten en voorlopig enkel te focussen op emissiereducties om de klimaatverandering te stoppen – wat zeg ik? – te mitigeren. Dat is dus onze regeringsleider, hè, mannetjes. Word toch eens wakker.

De problemen veroorzaakt door klimaatverandering zijn slechts een nevenverschijnsel van de veel ruimere problematiek dat de mensheid de natuur en de biodiversiteit compleet aan het verwoesten is en verre van het enige probleem waar de wereld mee bezig zou moeten zijn. Ja, klimaatverandering is ernstig. We gaan richting gemiddelde temperaturen die hoger zijn dan ze in meer dan 100 000 jaar geweest zijn. Maar laat het – ondertussen al bijna vijftien jaar na de publicatie van het baanbrekende planetary boundaries-artikel – voor eens en voor altijd duidelijk zijn dat de schade die we aan de biosfeer hebben berokkend en

hoezeer we de natuurlijke stikstof- en fosforcycli hebben opgefokt minstens even ernstig zijn; en dat ruimte voor een weerbare natuur enkel zal helpen om de desastreuze gevolgen van klimaatverandering te bufferen. Grootchalig veenherstel kan een steentje bijdragen om koolstof op lange termijn op te slaan. En veeleer dan door klimaatverandering zijn de droogtes en overstromingen van de voorbije jaren veroorzaakt door hoe wij gebieden op grote schaal hebben gedraineerd voor de landbouw en onze rivieren tussen beton en cement hebben gevangengenomen ten behoeve van transport, industrie en verstedelijking, kortom door hoe wij de natuur hebben vernietigd. Meer ruimte voor natuur is dringend nodig. Natuurherstel is daarom de enige weg voorwaarts.

Mijn hart bloedt dan ook als ik hoor wat er van de natuurherstelwet is geworden. Op 12 juli heeft het Europees Parlement, na een paar turbulente maanden, de natuurherstelwet uiteindelijk toch niet verworpen. Dat klinkt als een overwinning. Alleen zal de uiteindelijke natuurherstelwet een schim zijn van de ambitieuze maatregel die het had moeten worden. De gedachte leeft

verder, maar de concrete verplichtingen zijn ferm afgezwakt. Ik luister naar Kris Declerck op Radio 1. In maart gingen we met de Natuurstudiewerkgroep en de Beheerwerkgroep nog luisteren naar zijn lezing waarin de onderzoeker bij het Instituut voor Natuur- & Bosonderzoek (INBO) en expert op vlak van natuurherstel ons toesprak over de oorspronkelijke, hoogst ambitieuze versie van de wet. Zijn verslag na de stemming van 12 juli klinkt al veel minder hoopgevend. 30% natuurherstel: geschrapt. 2030 als doodlijn: geschrapt. Natuurherstel buiten het Natura 2000-netwerk van Europees beschermde natuurgebieden: geschrapt. Verslechteringsverbod: geschrapt. Maatregelen in landbouwgebied: geschrapt.

De Habitatrichtlijn, ondertussen de leeftijd van dertig gepasseerd, heeft gefaald om onze Europese natuur gezond te maken. Een krachtige natuurherstelwet is wat we nu het hardst nodig hebben. Natuurherstel wordt immers de grootste opgave voor onze generatie. Het wordt tijd dat alle generaties dat inzien.

NEE! EN NU?

OVER GRENZEN EN GRENZEN BEWAKEN

Aaah NEE, moeilijk woord hé? We durven het niet zo goed uit te spreken. Want ‘nee’, dat is zo zwaar, dat is zo negatief. En laat die ‘nee’ nu net zo enorm belangrijk zijn. Die ‘nee’ bewaakt namelijk onze eigen grenzen, maar geeft ook iemand anders de mogelijkheid om een grens aan te geven. Dit concept is van essentieel belang in alle aspecten van ons leven, zowel binnen als buiten de context van JNM. Of het nu gaat over een nieuwe taak aannemen in je afdeling of iemand aanspreken op grensoverschrijdend gedrag, dat ene woordje speelt een cruciale rol.

WILLEN, BEREID ZIJN EN TOLEREREN

Grenzen aangeven is zeker niet makkelijk. Een duidelijke nee is heel handig en makkelijk te verstaan. Maar soms zit die nee ook een beetje verstopt. Een ‘nee’ is een nee, dat is duidelijk. Maar er zijn meer nuances dan dat.

Ten eerste hebben we ‘**willen**’. Iemand doet een voorstel en jouw reactie is: ‘Ja, dat wil ik heel graag!’ Dit is een fantastisch gevoel. Stel dat de foers vragen of je nog een dessertje wilt? Natuurlijk! En als je crush je op een avond aan het kampvuur wil kussen? Absoluut! Die krachtige ‘ja’ komt vol enthousiasme over en straalt positiviteit uit. Je weet precies wat je wilt en voelt je hier zeer goed over.

Dan kun je ook ‘**bereid zijn**’. Dit betekent dat je openstaat voor iets nieuws, ook al ben je er nog niet zeker van of je het leuk zult vinden. Bijvoorbeeld, dat spreadje dat er niet erg aantrekkelijk uitziet maar waarvan je toch nieuwsgierig bent naar de smaak - je besluit het toch eens te proberen. De hudo schoonmaken is misschien niet je favoriete bezigheid, maar je bent wel bereid om het te doen. Soms ben je ook bereid om iets te doen, simpelweg om iemand anders gelukkig te maken. Stel je voor dat een vriendin je uitnodigt om samen vogels te gaan spotten, ook al zijn vogels normaal gesproken niet echt jouw interesse. Je doet mee omdat je weet hoe blij het haar zal maken, en dat is een vriendelijk gebaar. Het is helemaal in orde om zo nu en dan ‘een cadeautje’ aan iemand te geven.

Ten slotte is er ook ‘**tolereren**’. Soms laten we iets gebeuren omdat we geen nee durven of kunnen zeggen, in die situatie. Hier zitten we dus in een gevarenzone. Je bent helemaal niet enthousiast en laat het maar gebeuren. Het kan zelfs zo ver gaan dat je in deze fase terecht komt in een overlevingsmodus waarbij je instinctief kiest voor een van de bekende reacties: vluchten, bevriezen of vechten.

Als je merkt dat iemand zich in deze ‘tolereren’-fase bevindt, is het belangrijk om met begrip en zorg te reageren. Het kan zijn dat de ander zich niet comfortabel voelt om ‘nee’ te zeggen. In plaats van hen te dwingen, probeer te begrijpen wat er aan de hand is.

Je kunt open vragen stellen om te achterhalen waarom iemand zich in deze fase bevindt en wat hen dwarszit. Op basis van hun antwoorden kun je samen beslissen hoe je verder kunt gaan, zodat iedereen zich comfortabeler voelt en er ruimte is voor een gezonde wisselwerking. Het belangrijkste is om respectvol te zijn en de gevoelens van de ander serieus te nemen, zelfs als je het niet met hun keuze eens bent. De nuances van ‘willen’ en ‘tolereren’ begrijpen, helpt om wederzijds respect en begrip te krijgen.

NEE!

Oei, daar is dat ene woord waar je niet op gerekend had: nee. Je was net zo enthousiast en plotseling komt daar die afwijzing. Wat nu? Allereerst is het belangrijk om te beseffen dat ‘nee’ gewoon ‘nee’ is. Het is geen uitnodiging om te proberen er toch

DOOR Chiara Jacobs

een ‘ja’ van te maken. Het is namelijk niet eenvoudig om nee te zeggen, en de andere persoon verdient respect voor het uitspreken van hun grens. In plaats van gefrustreerd te raken, kun je de andere persoon juist dankbaar zijn. Door die nee weet je nu waar de grens ligt, en dat is waardevolle informatie. Laat hen weten dat je hun eerlijkheid waardeert. Je kan dit ook uitspreken: “Dankjewel om je grens aan te geven”.

Als jullie dat allebei willen, kunnen jullie samen op zoek gaan naar een alternatief. Denk eraan dat een eerste nee zeggen moeilijk is en als je blijft aandringen, een tweede nee nog moeilijker. Denk hierbij ook aan het stuk over willen, bereid zijn, tolereren. Die ene deur is dan wel gesloten, soms kan een andere deur openen en kun je samen andere mogelijkheden verkennen. “Je wilt niet gaan vogelspotten? Dan kunnen we misschien samen vlinders gaan zoeken?” Wees hier ook niet opdringerig in. Het is geen spelletje om te zoeken welke deur wel opengaat.

ME, MYSELF & MY GRENS

Je eigen grens aangeven... Veel makkelijker gezegd dan gedaan... Probeer hierin zo duidelijk mogelijk te zijn. “Ik heb liever niet dat..” en “Ik voel me niet fijn bij...” Je kunt beginnen met zachte woorden, maar wees absoluut niet bang een duidelijke nee te geven. Onthoud dat je grenzen aangeven niet betekent dat je onbeleefd bent. Het betekent dat je jezelf respecteert en anderen de kans geeft om jou met respect te behandelen. Of het nu gaat om persoonlijke ruimte, tijd, of je gevoelens, je grenzen uiten is een manier om respect voor jezelf en anderen te tonen. De andere persoon is ook gebaat bij eerlijke communicatie en kan je hier erg dankbaar voor zijn. Realiseer je dat als je op een respectvolle manier je grenzen aangeeft, je niets te verliezen hebt. Als de ander boos of gekwetst blijft, ligt dat bij hen.

Af en toe wil je heel graag je grens aangeven maar gaat dit niet. Denk aan de vlucht-, vecht- en vries-reacties. Weet dat dit dan absoluut Niet. Jouw. Schuld. Is. Het is niet omdat je in een situatie geen nee meer kon zeggen dat iemand grensoverschrijdend gedrag mag vertonen. Je lichaam beschermt je dan tegen een ‘bedreigende’ situatie. Dat is puur overlevingsinstinct.

Je grenzen aangeven kan in verschillende situaties. Iemand raakt je aan op een manier die je niet wilt, vraagt iets van jou waar je je niet comfortabel bij voelt, doet iets wat je niet fijn vindt, etcetera. Maar je mag ook grenzen stellen in anderen helpen. Stel dat een goede vriend zich mentaal niet goed voelt en het wordt te zwaar voor jou om

mee te dragen, dan is het echt volkomen acceptabel om met iemand anders te praten, zoals een vertrouwenspersoon (API*) of een jongerenorganisatie zoals Awel. Onthoud dat je geen professionele hulpverlener of psycholoog bent, en je zou niet alleen de last van iemand anders moeten dragen. Er zijn grenzen aan wat je kunt doen, en dat is volkomen begrijpelijk. Er zijn manieren om er te zijn voor anderen zonder jezelf te overbelasten, daarmee help je jezelf én de ander.

Ook is het even belangrijk om je grenzen aan te geven in minder zware situaties. Veel JNM'ers hebben nogal de neiging om veel hooi op hun vork te nemen

(letterlijk én figuurlijk). Het is cruciaal om op tijd te herkennen wanneer de last te zwaar wordt. Aarzel niet om het aan te geven als de taken te veel voor je worden. Het is beter om op tijd hulp in te schakelen of verantwoordelijkheden te delegeren dan om uiteindelijk overweldigd te raken en een taak misschien niet op tijd af te krijgen.

Je grenzen bewaken vereist oefening en zelfbewustzijn. Het is belangrijk om te weten wat voor jou werkt en wat niet, dit communiceren kan soms heel wat moed vragen. Het is iets waar je in kunt groeien en waarmee je kunt blijven leren. Het belangrijkste is dat je jezelf respecteert.

API? Aanspreekpunt Persoonlijke Integriteit. Wat een boterham zeg. Om te beginnen al het woord ‘integriteit’, wat is dat nu precies? Iedereen heeft zijn eigen normen en waarden en die kunnen geschonden worden, dit gaat dan over een integriteitsschending. Iemand ging je grens over, je voelt je niet goed bij een situatie... Op dat moment is het goed om met iemand te gaan praten. We vinden het heel belangrijk dat in JNM iedereen zich veilig voelt, daarom zijn er ook API's binnen JNM.

De API's luisteren naar je verhaal, bieden ondersteuning, volgen verder op en gaan samen met jou manieren zoeken om de situatie zo goed mogelijk af te ronden.

Let op: De API's gaan integer om met elke situatie. Wanneer zij inschatten dat er gevaar is voor de melder of anderen, moeten zij hier wel mee verder gaan. Dat wil zeggen dat de API's geen zwijgplicht hebben.

Op jnm.be/api vind je niet alleen alle nodige informatie, maar ook waardevolle tips. Of je je nu zorgen maakt over iemand, wilt weten hoe je je integriteit behoudt tijdens kamp of binnen je afdeling, hier vind je antwoorden. Bovendien kun je ons integriteitsbeleid raadplegen en alle benodigde informatie vinden als je van plan bent een evenement te organiseren.

Er zijn dit werkjaar 3 API's: Chiara, Jorik en Fleur (personeelslid). Wil je ons bereiken? Dat kan via api@jnm.be of een anonieme form op de site: jnm.be/api Je kunt ook een api persoonlijk contacteren.

JORIK
maesjorikjoj@gmail.com
0483 079 789

FLEUR
fleur@jnm.be
0493 400 258

CHIARA
chiarajacobs35@gmail.com
0489 051 409

DOEMAMEE!

"DOEMAMEE!" Ik hoor het ons allemaal al zeggen! We willen iedereen erbij! Hoe meer zielen, hoe meer vreugd. Hoe meer verschillend die zielen, hoe warmhartiger die vreugde. De JNM staat bekend om haar inclusief beleid, en terecht, want op veel vlakken zijn we daar vooruitstrevend in. De IP (inclusieploeg) houdt echter wel van een challenge! We blijven onszelf uitdagen met de vraag: "Jaahjaa allemaal goed en wel, maar wat kan nu nog beter?"

DOOR Muryel Maes

JNM doet dit jaar mee met 'Doemamee', een actie waarmee we afdelingen willen oproepen om open te staan voor kinderen en jongeren met een beperking. In de jeugdbeweging, en zeker in die van ons, maak je vrienden voor het leven en beleef je de mooiste herinneringen. Hoe fijn zou het zijn als ook kinderen en jongeren met een beperking de weg vinden naar onze beestigste jeugdbeweging? De uitvoering van dit ideaal blijkt niet altijd even vanzelfsprekend, daarom willen we elke afdeling aanmoedigen om een kijkje te nemen op de site www.doemamee.be

Wat is er nu beter dan een spel spelen met je vrienden van de jeugdbeweging? Bijleren terwijl je speelt!! 'Doemamee' heeft een leerrijk spel uitgedacht als conversatiestarter over kinderen en jongeren met een beperking en neurodivergente kinderen en jongeren. De perfecte tool om met je afdelingsbestuur even te brainstormen over de drempels voor deze jongeren en de mogelijkheden tot verandering binnen je afdeling. Neem het dus zeker mee naar het volgende Filocafé, kampvuurtje, de eerstvolgende teambuilding...!

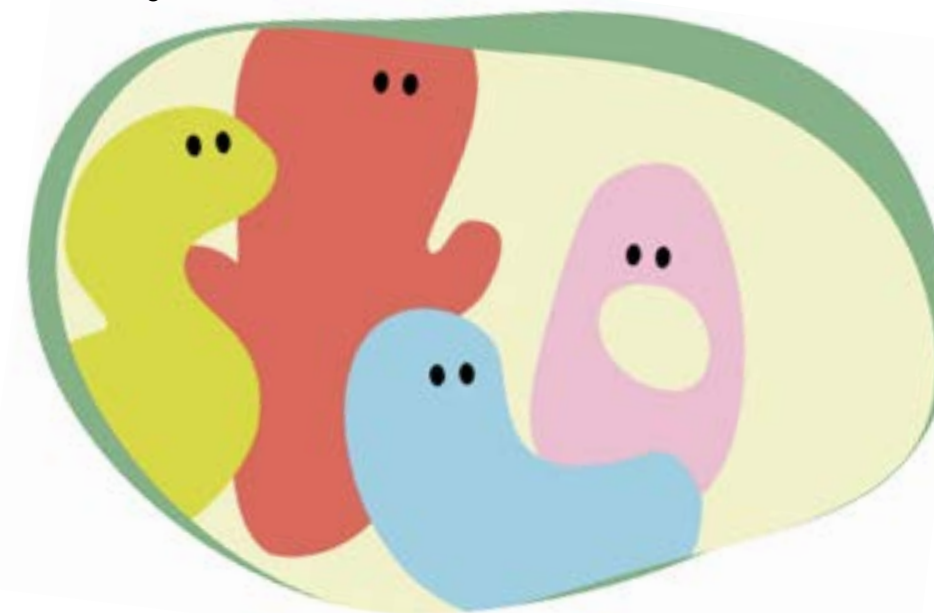
'Doemamee' spoort ons aan 'een inclusieve groep' te vormen. Dat wil zeggen dat je het mogelijk maakt voor jeugd met een beperking om lid te worden van je afdeling. Samen met het kind, de ouder en het bestuur bepaal je wat mogelijk is. Kiezen jij en je afdeling ervoor om jullie achter 'doemamee' te scharen? Dan kan je je afdeling op www.doemamee.be registreren als 'inclusieve groep'.

Is je afdeling wel heel enthousiast, maar hebben jullie nog vragen of is er ondersteuning nodig? Dan kan je altijd

nog bij de IP terecht! We kunnen samen met jullie nadenken over hoe jullie specifieke ondersteuningsnoden kunnen aanpakken, kunnen jullie bijstaan in een gesprek met ouders en/of jongeren, kunnen vormingen voorzien voor jullie afdeling... Kortom, we zijn er altijd voor vragen!

NEURODIVERGENTIE?

Mensen hun hersenen verwerken informatie op een verschillende manier. Dat iemands hersenen op een andere manier werken, zorgt ervoor dat deze denkt, leert, waarneemt en interpreteert op een anderen manier. Wanneer deze manier anders is dan de 'norm' (die de maatschappij oplegt), noemen we dat neurodivergentie. Voorbeelden hiervan zijn mensen met ADHD, Autismespectrumstoornis, dyslexie, dyscalculie ...

NU AL ONDERSTEBOVEN VAN DE KNOKPLOEG?

WACHT DAN MAAR OP ONS PROGRAMMA!

**JONG EN MEGA
OP 'T GEMAK
5 DECEMBER**

masseren - thee buffet - ontspannen!

**JONG EN MAIL MATCH
VANAF 22 DECEMBER**

vind je nieuwe pennenvriend!

**JONG EN (NIET MEER) MOTTIG
25 FEBRUARI**

haren knippen - 2de hands kleren - koekjes!

**KNOCKTAIL AVOND
19 APRIL**

mocktails en cocktails met rosa spinosa en dansen!

**+ TBA: JNM DUB, VOLKSDANSINITIATIE/FOLKFEST
& BONDELING SPORTINITIATIEVEN ONDER JNM'ERS**

AUTOMATISCH STABIEL BEELD DOOR JE VERREKIJKER

Iedereen die al eens door een verrekijker keek, of dat vaak doet, kent het wel: lichte trillingen waardoor je geen stabiel beeld hebt. Een windstoot, een vermoeiende wandeling, of kijkend door je verrekijker op een boot of in een rijdende auto. Allemaal situaties waarbij het moeilijk is om je verrekijker stabiel te houden. De Belgische verrekijkerproducent 'Kite Optics' komt met oplossingen: een verrekijker die je beeld automatisch stabiliseert.

STABILISATIE TECHNIEK

De 'Kite APC Stabilized 42', zo heet de verrekijker met deze innovatieve techniek. De verrekijker is beschikbaar met twee vergrotingen: 12x42 en 16x42. Er is ook een verrekijker met dezelfde techniek beschikbaar maar met een kleiner objectief. Zo bestaat ook de 10x30 en 12x30. Voor wie niet helemaal mee is: het eerste getal, voor de 'x', slaat op de vergroting. Het tweede getal op de grootte van je objectief (de achterste lens).

naar tv aan het kijken bent", zo vergelijkt Wim Bovens het stabiele beeld van de verrekijker. Wim is projectcoördinator bij Natuurwerkgroep De Kerkuil in West-Vlaanderen en zit veel in het veld om onderzoek te doen naar kiekendieven. "Vleugelmarkeringen zijn veel eenvoudiger af te lezen met deze verrekijker dan met mijn gewone verrekijker", gaat Wim verder, "dit maakt het veldwerk een pak eenvoudiger".

Hetzelfde horen we bij Elias Tibax, die elke dag met een verrekijker rondloopt. "Ik was aangenaam verrast door de

DOOR Oliver Mechthold

De verrekijker maakt gebruik van elektronica, waardoor ook batterijen nodig zijn. Om die batterijen wat te sparen, maakt de verrekijker gebruik van het APC-systeem. APC staat voor 'angle power control' en houdt in dat de elektronica in 'slaapmodus' wordt gebracht wanneer je de verrekijker niet gebruikt. Eens je de verrekijker terug oppakt om erdoor te kijken, schiet de beeldstabilisatie terug aan.

Voor Elias was de eerste waarneming dan ook een aangename verrassing. "Een slechtvalk vloog over toen ik de verrekijker voor het eerst gebruikte, de ogen, veertjes, kleur van de snavel... ik kon het allemaal heel gedetailleerd zien".

GENOEG LICHT

Bij een grotere vergroting, zeker vanaf 12x en 16x, is de terechte vraag of de verrekijker nog genoeg licht doorlaat. "Zeker!", volgens Elias, "het beeld was zeer helder en zuiver". Het schemergetal – dat aangeeft in hoeverre de verrekijker goed zicht geeft tijdens de schemering en in slechte weersomstandigheden – is lichtjes hoger dan we verwachten bij gelijkaardige verrekijkers van deze sterkte. Ook het stabiliserend effect heeft invloed. Dat zorgt er onder andere voor dat er meer licht invalt op de ogen in vergelijking met andere verrekijkers. Ook Wim bevestigt dat er genoeg licht wordt doorgelaten: "ik doe ook slaapplaatstellingen, dat gebeurt tijdens de schemering en ik kan de vogels nog goed tellen".

GEWICHT

Een doorslaggevend argument is het gewicht van een verrekijker. De Kite

APC Stabilized heeft een gewicht van amper 700 gram. Rekening houdend met de vergroting en de grootte van de objectieflens ligt dit volledig in lijn met andere verrekijkers, zoals bijvoorbeeld de Kite Petrel II. De verrekijker is zelfs 200 gram lichter dan de Kite Ibis ED, met een gelijkaardige vergroting.

Daarnaast bevat de verrekijker een heleboel gebruiksvriendelijke functionaliteiten. Zo is er een reservecompartiment voor batterijen. Zijn de batterijen plots op tijdens het vogels kijken? Dan kan je ze eenvoudig wisselen. Naast het APC-systeem voor batterijbesparing, zal het systeem na 90 minuten uitschakelen om energie te besparen. Wim ging een tijd terug naar Batumi, in Georgië, om massale vogeltrek waar te nemen. Toen gebruikte hij de verrekijker dagelijks twaalf uur lang, de batterijen heeft hij die reis nooit moeten vervangen. Een ander groot voordeel is het grote scherpstelwiel. Je kan er met drie vingers tegelijkertijd overheen gaan om je beeld scherp te stellen. De verrekijker kent een

ergonomische bouw zodat deze vlot in de hand past. Ook voor water hoeft je het vogels kijken niet te laten, de Kite APC Stabilized 42 is volledig waterdicht. De avonturiers onder ons moeten ook niet terugdeinzen: de verrekijker heeft een werkingstemperatuur tussen -20°C en 55°C.

Dit artikel maakt deel uit van de sponsor-deal die JNM vzw sloot met Kite Optics naar aanleiding van de bijdrage van Kite Optics aan de organisatie van Nazo40!

EINDEJAARSACTIE JNM WINKEL

VAN 12 TOT 26 DECEMBER

KOOP JE KITE-VERREKIJKER MET 15% KORTING*

*15% korting op alle Kite-verrekijkers voor alle klanten

Trillingen kunnen verschillende oorzaken hebben: je handen, windstoten, een rijdende auto of een varende schip... De interne elektronica in de verrekijker onderdrukt die beeldvibraties. Simpel gezegd: trillingen en bewegingen worden gecorrigeerd waardoor je een stabiel en rustig beeld krijgt. "Alsof je

extra vergroting en de vele details die je ziet". Elias gebruikt de verrekijker dan ook heel graag tijdens het trektellen of seawatches (zoeken naar vogels op zee).

"De details die je ziet, zorgen er echt voor dat de kwaliteit van de waarnemingen er sterk op vooruit gaan".

DIVERSITEITSDAG

ARMOEDE EN HET BELANG VAN LUISTEREN

Op diversiteitsdag nam Jurgen van Uit De Marge vzw ons mee in zijn verhaal als maatschappelijk kwetsbare jongere. Vanaf het eerste moment verraste hij ons met zijn pure aanpak. Hij stak een poetry slam af over zijn ervaringen, bij wijze van inleiding, -slik- dat ging van ziel tot ziel. Maar ons raken met zijn eerlijke emoties was niet het enige wat Jurgen deed. Hij reikte ons kennis, tips en inzichten aan over kansarmoede. Voor wie er niet bij kon zijn, delen we de hoofdzaken van wat wij meenemen uit de vorming.

Stel je voor, er is een jongere in je afdeling die telkens met te kleine of kapotte schoenen naar de activiteiten komt. Als leiding zie je dat die jongere het moeilijk heeft en wil je graag helpen. Bij de verloren voorwerpen heb je nog goede schoenen voor die persoon. Je beslist met de leiding dat je de jongere de volgende keer voor het begin van de activiteit apart zal nemen om de andere schoenen te geven. Stel je voor, je bent een jongere. Je wordt ineens apart genomen en je krijgt dingen waar je niet om gevraagd hebt. Er wordt niet met jou overlegd.

VERTROUWEN OPBOUWEN

De leiding had goede intenties en wilde de jongere in kansarmoede graag helpen, maar Jurgen gaf ons mee dat zulke dingen vaak kwetsend kunnen zijn en denigrerend overkomen. Als jongere voel je in die situatie waarschijnlijk schaamte of minderwaardigheid. Armoede is complex en niet voor elke jongere zal deze gebeurtenis negatief ervaren

worden maar het belang van praten, luisteren en vertrouwen opbouwen, moet met deze casus benadrukt worden. Veel jongeren in kansarmoede willen niet dat anderen direct met oplossingen komen. Vaak is hun vertrouwen in instellingen al verschillende keren geschaad omdat ze vaker in contact komen met de controlerende en sanctionerende kanten van scholen en verenigingen. Ze krijgen bijvoorbeeld steeds opmerkingen omdat hun boeken nog niet gekaft zijn of mogen niet meedoen met de sportles omdat ze niet de juiste schoenen mee hebben. Bewust of onbewust zijn ze in het verleden al vaker gekwetst geraakt. Wat dan vooral belangrijk is, is een vertrouwensband opbouwen.

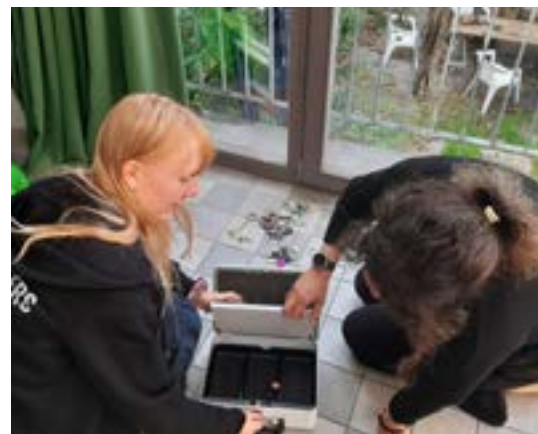
EEN LUISTEREND OOR

Als een kind je bijvoorbeeld toevertrouwt dat het niets heeft kunnen ontbijten 's morgens, bied dan niet meteen je koek aan. Misschien wil het kind gewoon zijn hart luchten, is het op zoek naar een luisterend oor. Probeer dat

DOOR Hannelore Sidikki

Foto's: Lune Labeeuw en Lies Defloor

als leiding te zijn. Kinderen en jongeren echt helpen begint met een gesprek waar jij en zij gelijkwaardig zijn. Niet van gever tot ontvanger maar van mens tot mens.

Daarnaast is armoede niet altijd zichtbaar maar zijn er kleine dingen die je in je afdeling kan doen om het voor iedereen makkelijker te maken. Inschrijven bij JNM is bijvoorbeeld niet duur maar onverwachte extra kosten tijdens het jaar kunnen struikelblokken vormen. Heb je activiteiten waar leden een extra centje voor moeten meenemen of komt er een kamp of weekendje later in het jaar?

Het kan nuttig zijn om bij het begin van het JNM-jaar een overzicht te maken van wat de mogelijke extra kosten zijn. Je kan dat dan per mail, op de website of op papier tijdens de startdag delen. Op die manier kunnen mensen met minder geld hier op tijd rekening mee houden. Of doet jouw afdeling een financiële activiteit om geld in te zamelen? Ook hier kan je nadenken of die voor iedereen toegankelijk is. Ook wie JNM niet financieel kan steunen, komt graag naar een pannenkoekenslag, spaghettiavond of wrapdag. Combineer je financiële activiteit bijvoorbeeld met een parallelle activiteit die niets kost.

JNM WINKEL

www.jnm.be

BENODIGDHEDEN VOOR AL JE WINTERDAGEN!

€25,00

Gratis fairtrade chocoladereep
bij een selectie textiel!

€39,95

€33,85

Perfect om vleermuizen in
winterslaap mee te spotten!

JNM Winkel
Kortrijksepoortstraat 192 - 9000 Gent
Online op jnm.be/winkel
Dinsdag tot donderdag open van 14u tot 18u
Eerste zaterdag van de maand open van 10u tot 18u
Gesloten op maandag, vrijdag, zaterdag, zon- en feestdagen

JNM-leden krijgen 15% korting op alles, uitgezonderd JNM-textiel, drank/voeding. Op verrekijkers en zaklampen is de korting 10%